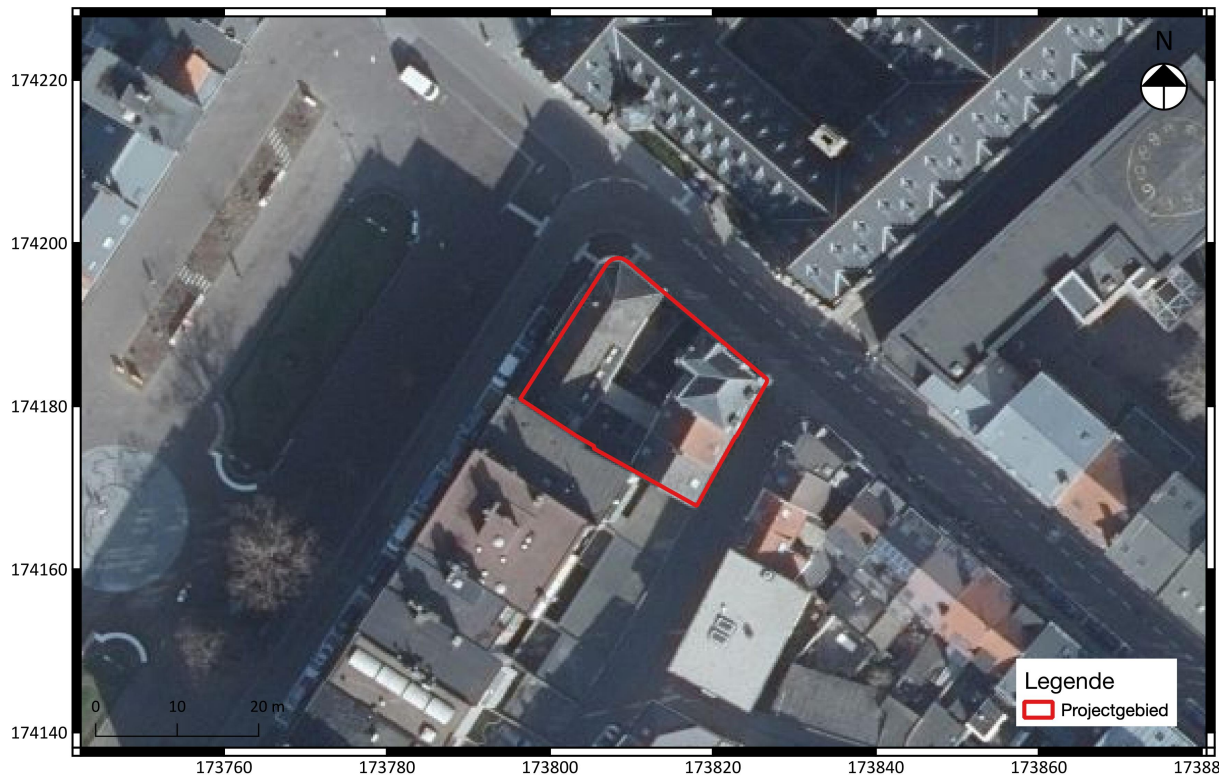

Archeologienota: De bouw van nieuwe studio's, studentenkamers en een commerciële ruimte aan het Herbert Hooverplein te Leuven

Sara Claessens
Vanessa Vander Ginst

Tienen, 2022
Studiebureau Archeologie bv

Colofon

Archeologienota: De bouw van nieuwe studio's, studentenkamers en een commerciële ruimte aan het Herbert Hooverplein te Leuven

Projectleiding:	Annelies De Raymaeker & Vanessa Vander Ginst
Erkend archeoloog:	Sara Claessens
Auteurs:	Sara Claessens
Foto's en tekeningen:	Studiebureau Archeologie bv (tenzij anders vermeld)

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bv mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

Studiebureau Archeologie bv
Bietenweg 20
3300 Tienen
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2022, Studiebureau Archeologie bv

Inhoudstafel

Inhoudstafel	p. 1
Hoofdstuk 1 Bureauonderzoek	p. 2
1.1 Beschrijvend gedeelte	p. 2
1.1.1 Administratieve gegevens	p. 2
1.1.2 Archeologische voorkennis	p. 4
1.1.3 Onderzoeksopdracht	p. 4
Vraagstelling	p. 5
Randvoorwaarden	p. 5
Beschrijving gecalende werken	p. 5
1.1.4 Werkwijze	p. 17
1.2 Assessmentrapport	p. 18
1.2.1 Landschappelijke ligging van het projectgebied	p. 18
1.2.2 Historische beschrijving van het projectgebied	p. 22
1.2.3 Archeologisch kader van het projectgebied	p. 35
1.2.3.1 Gekende archeologische waarden	p. 35
1.2.3.2 Gebieden “geen archeologisch erfgoed”	p. 37
1.2.3.3 Beschermd archeologische sites	p. 37
1.2.4 Datering en interpretatie van het onderzochte gebied	p. 39
1.2.5 Synthese	p. 40
Hoofdstuk 2 Programma van maatregelen	p. 43
2.1 Administratie gegevens	p. 43
2.2 Gemotiveerd advies	p. 44
2.3 Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek zonder/met Ingreep in de bodem	p. 45
2.3.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen	p. 45
2.3.2 Onderzoeksstrategie, methode en technieken	p. 46
2.3.3 Onderzoekstechnieken	p. 50
2.3.3.1 Landschappelijke profielputten	p. 50
2.3.3.2 Proefputtenonderzoek	p. 52
2.3.4 Voorziene afwijkingen van de Code Goede Praktijk	p. 53
Bibliografie	p.54
Bijlagen	
Bijlage 1: Bouwplannen	

Hoofdstuk 1 Bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

1.1.1 Administratieve gegevens

Projectcode:	2022E30 (Bureauonderzoek)
Aanleiding:	De opgemaakte archeologienota kadert in een geplande omgevingsvergunning (stedenbouwkundige handelingen) met in totaal een kadastraal oppervlakte van ca. 491 m ² . Daarmee valt de vergunningsaanvraag binnen de aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m ² of meer bedraagt en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen 300 m ² of meer bedraagt en waarbij de betrokken percelen geheel of gedeeltelijk gelegen zijn in archeologische zones (Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013, het Onroerendergoedbesluit van 16 mei 2014 en de Code van Goede Praktijk).
Erkend archeoloog:	Vanessa Vander Ginst OE/ERK/Archeoloog/2015/00030 Sara Claessens (auteur) OE/ERK/Archeoloog/2020/00002 Studiebureau Archeologie bv OE/ERK/Archeoloog/2015/00002
Locatie:	Leuven, hoek Herbert Hooverplein, Blijde-Inkomststraat en Ravenstraat (fig. 1.1 en 1.2) Bounding box: punt 1: x = 173 796, y = 174 168 punt 2: x = 173 827, y = 174 198 Leuven, afd. 2, sectie B , percelen 520Y, 533D, 531E en 530E (fig. 1.3)
Relevante termen:	Bureauonderzoek, archeologische zone, historisch centrum, bouwkundig erfgoed
Bebouwde zones:	Het projectgebied is grotendeels bebouwd. Het gaat om vier gebouwen met tussenin een kleine binnenplein. De gebouwen zijn bovendien (deels) onderkelderde.

Archeologienota: Leuven – Herbert Hooverplein

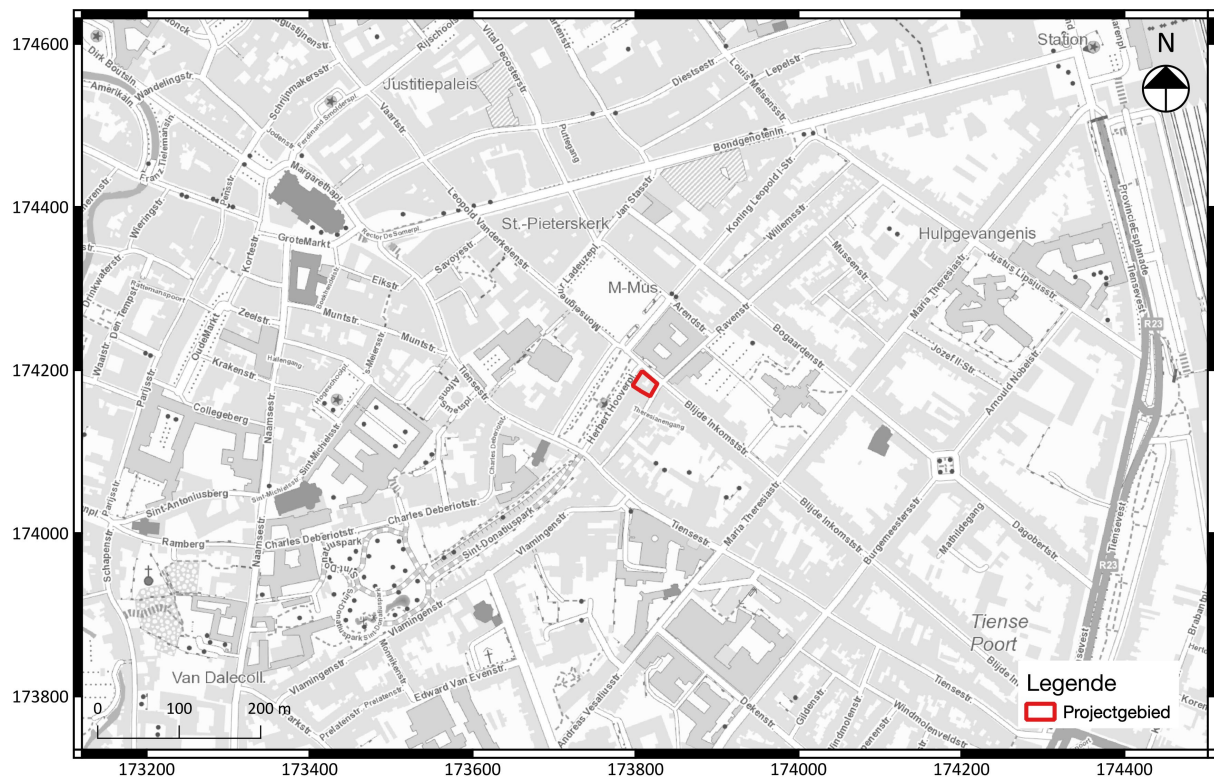

Fig. 1.1: Uittreksel van de topografische kaart met situering van het projectgebied.

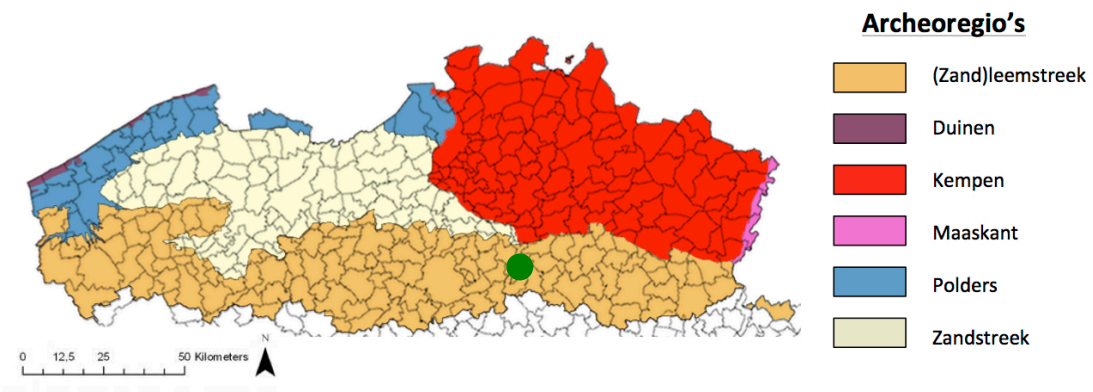

Fig. 1.2: Situering van het projectgebied binnen de verschillende Vlaamse archeoregio's¹.

¹ <https://onderzoeksbalans.onroerendergoed.be/onderzoeksbalans/archeologie>

Fig. 1.3: Uittreksel van het kadasterplan met situering van het projectgebied.

1.1.2 Archeologische voorkennis

Het hoekgebouw op perceel 533D (hoek van de Blijde-Inkomststraat en de Ravenstraat) is vastgesteld bouwkundig erfgoed omwille van de architecturale en historische waarde. In de paragraaf over de het archeologisch kader (zie infra) zal dieper ingegaan worden op dit gebouw.

1.1.3 Onderzoeksopdracht

Het archeologisch vooronderzoek beoogt vast te stellen of er een archeologische site aanwezig is op een terrein, wat de karakteristieken en de bewaringstoestand van deze site zijn, wat haar relatie is met het landschap, welke waarde ze heeft, en hoe ermee moet omgegaan worden in het kader van bodemingrepen.

De Code Goede Praktijk draagt een aantal mogelijke fasen aan, opgedeeld in prospectie zonder ingreep in de bodem (bureaustudie, landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek, veldkartering) en prospectie met ingreep in de bodem (verkennend archeologisch booronderzoek, waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten, proefputten in functie van steentijd artefactensites). Na voltooiing van elke fase in het vooronderzoek wordt afgewogen of verder vooronderzoek noodzakelijk is en wat de aard van dat vooronderzoek is. Na iedere fase in het vooronderzoek volgt verder vooronderzoek, zonder ingreep in de bodem of met ingreep in de bodem, indien op basis van de reeds uitgevoerde fase(s) van het vooronderzoek onvoldoende informatie gegenereerd is om:

- de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende te staven.
- een gemotiveerde uitspraak te doen over het al dan niet moeten nemen van maatregelen.

- een plan van aanpak voor een archeologische opgraving op te maken.
- een plan van aanpak voor een behoud in situ op te maken.

De keuze van de methode voor verder vooronderzoek wordt gebaseerd op de volgende vier criteria, aangezien het doel van een archeologisch vooronderzoek immers is om met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bovenstaande informatie te kunnen leveren:

- Is het mogelijk deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het nuttig deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het overdreven schadelijk voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het noodzakelijk deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Vraagstelling:

- Kan de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende gestaafd worden?
- Zijn er archeologisch relevante sites aanwezig?
- Wat is het wetenschappelijk potentieel van de aanwezige sites?
- Moeten er bijkomende maatregelen genomen worden omwille van eventuele aanwezige sites?
- Maak een plan van aanpak op voor een eventueel vervolgonderzoek.
- Kunnen maatregelen voorgesteld worden voor een eventueel behoud in situ van een aanwezige archeologische site? Hoe kunnen deze maatregelen afgedwongen en gecontroleerd worden?

Randvoorwaarden:

Niet van toepassing.

Beschrijving geplande werken:

Voor een correcte inschatting van de verstoring van de bodem wordt in deze subparagraaf een gedetailleerde beschrijving van de geplande bodemingrepen van de initiatiefnemer opgesteld, geïllustreerd met (de meest recente) bouwplannen en doorsnedes² voor zover deze reeds zijn opgemaakt.

Huidige situatie

Het projectgebied is op dit moment grotendeels bebouwd. Langs het Herbert Hooverplein staat een commerciële ruimte terwijl langs de Ravenstraat drie woonhuizen staan. Tussen deze bebouwing is wel een klein binnenplein aanwezig. De vier gebouwen zijn bovendien ook (deels) onderkelderd. Op fig. 1.4 is het grondplan van de kelder van het hoekhuis (Blijde-Inkomststraat 2) te zien. Van de overige twee huizen (Ravenstraat 11 en 13) zijn geen plannen beschikbaar van de huidige toestand, maar in functie van het sloopopvolgingsplan werden wel schetsen en foto's gemaakt van deze kelders (fig. 1.5 t/m fig. 1.8). Ook onder het commercieel gebouw is een kelder aanwezig, maar hier zijn geen grondplannen van beschikbaar. Wel is deze op de doorsnedes fig. 1.9 zichtbaar.

² Alle bouwplannen werden ter beschikking gesteld door de initiatiefnemer.

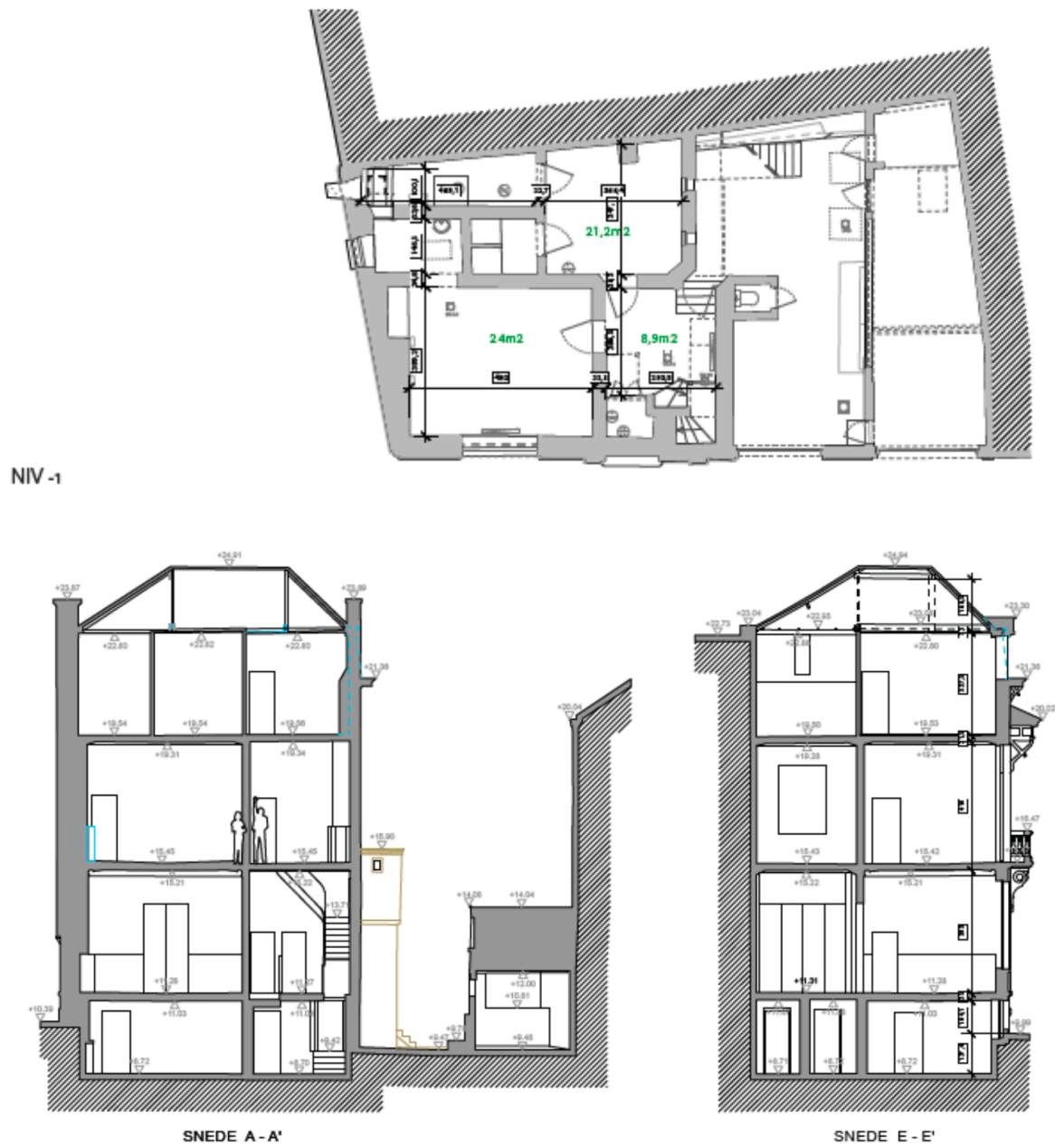

Fig. 1.4: Grondplan (bovenaan) en doorsnedes (onderaan) van de kelder van Blijde-Inkomststraat 2.

Fig. 1.5: Schets grondplan Ravenstraat 13, met recht bovenaan de kelder.

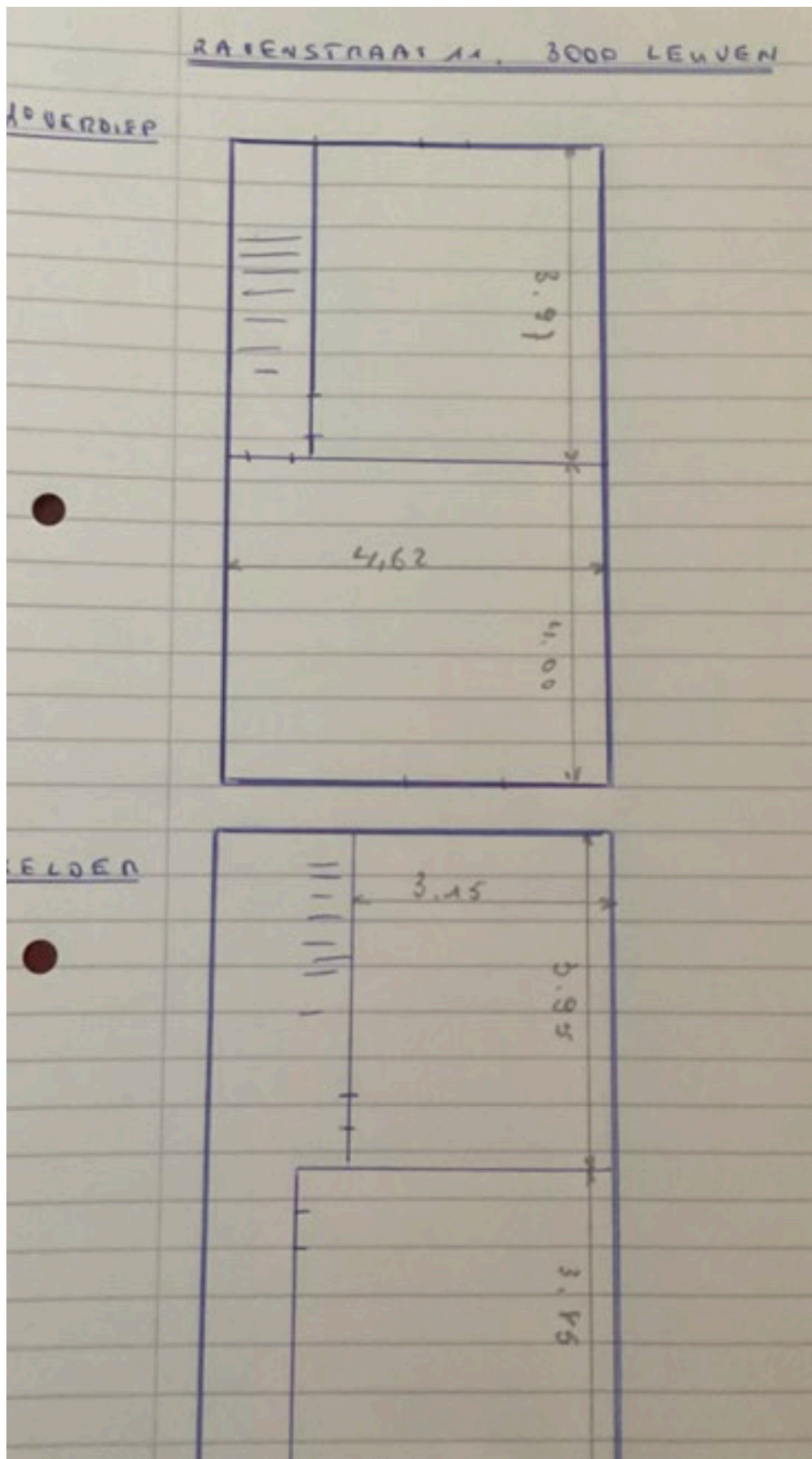

Fig. 1.6: Schets grondplan Ravenstraat 11, met onderaan de kelder.

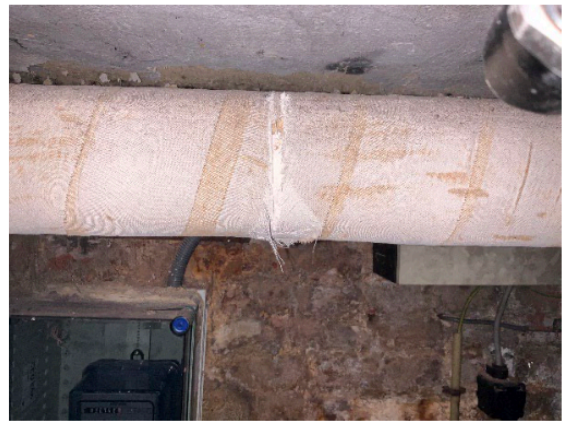

Fig. 1.7: Foto's kelder Ravenstraat 13.

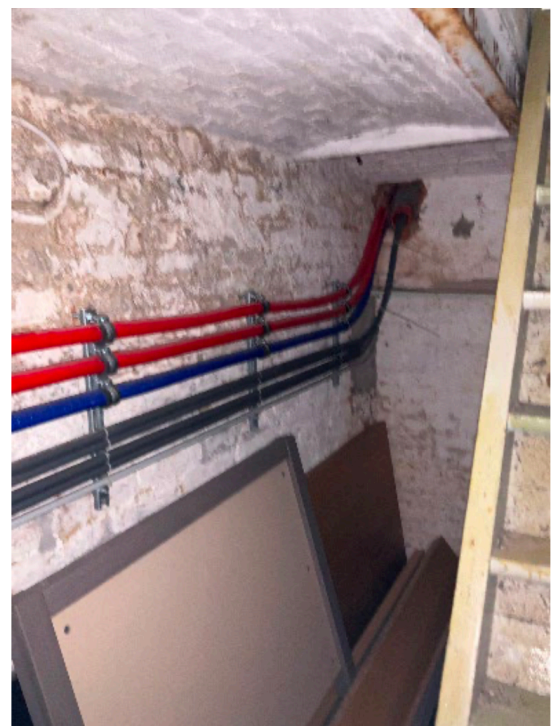
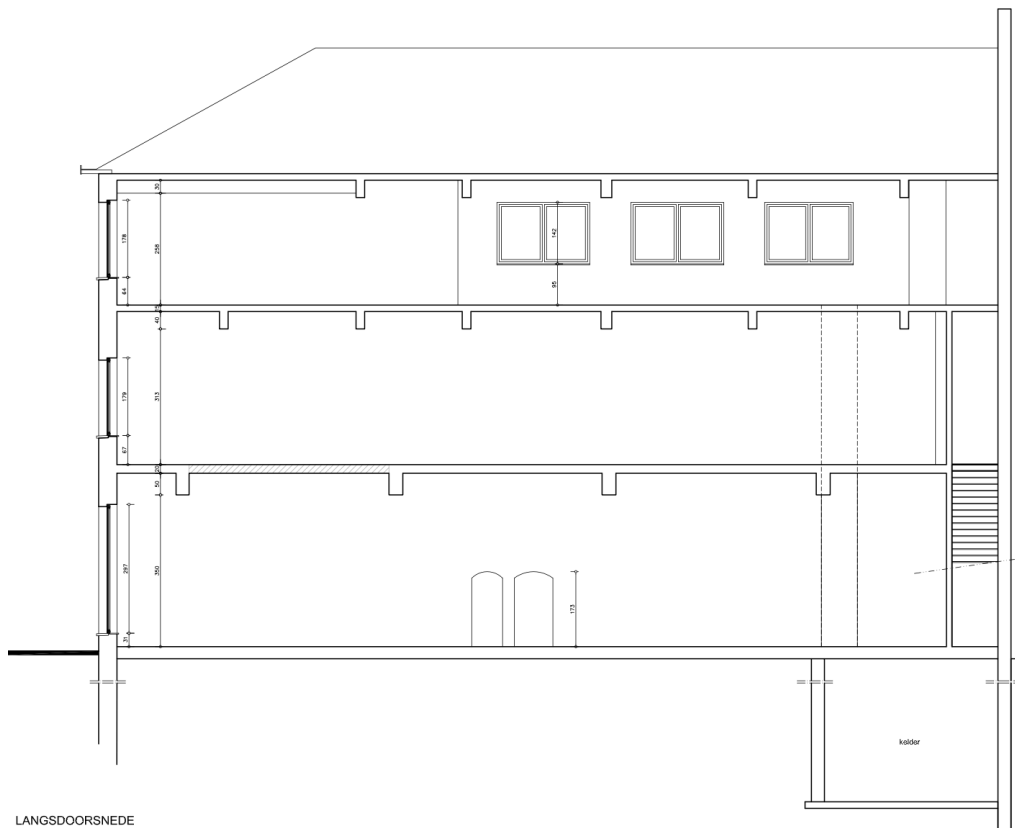

Fig. 1.8: Foto's kelder Ravenstraat 11.

LANGSDOORSNEDE

DWARSDOORSNEDE

Fig. 1.9: doorsnede van het huidige commerciële gebouw aan het Herbert Hooverplein 17.

Fig. 1.10: Recente luchtfoto waarop de huidige terreincondities zichtbaar zijn.

Geplande werken

De archeologienota kadert binnen de aanvraag van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen. Het omvat de bouw van nieuwe studio's en studentenkamers. Ook wordt er op het gelijkvloers een overdekte fietsenstalling en een handelsruimte voorzien. De handelsruimte zal bovendien deels onderkelderd worden.

Hiervoor zal de huidige bebouwing grotendeels gesloopt worden. Enkel het hoekgebouw op de hoek van de Blijde-Inkomststraat en de Ravenstraat, wat vastgesteld bouwkundig erfgoed is, zal bewaard blijven. Ook dit gebouw zal omgevormd worden tot studio's en studentenkamers. Aangezien onder dit gebouw een kelder aanwezig is, zullen de nutsleidingen op het plafond van de kelder bevestigd worden, waardoor ook in het gebouw niet gegraven zal worden. Centraal op het projectgebied zal een binnenplein voorzien worden tot tegen de Blijde-Inkomststraat.

De kelder onder de commerciële ruimte zal een verstoringsdiepte van ca. 336 cm hebben. De rest van de bebouwing zal een verstoringsdiepte tussen ca. 110 cm en 192 cm hebben door het reliëfverschil op het terrein. Enkel de liftkoker heeft een diepere verstoringsdiepte van ca. 446 cm onder het maaiveld.

Voor gedetailleerde bouwplannen op groot formaat wordt verwezen naar de bijlagen.

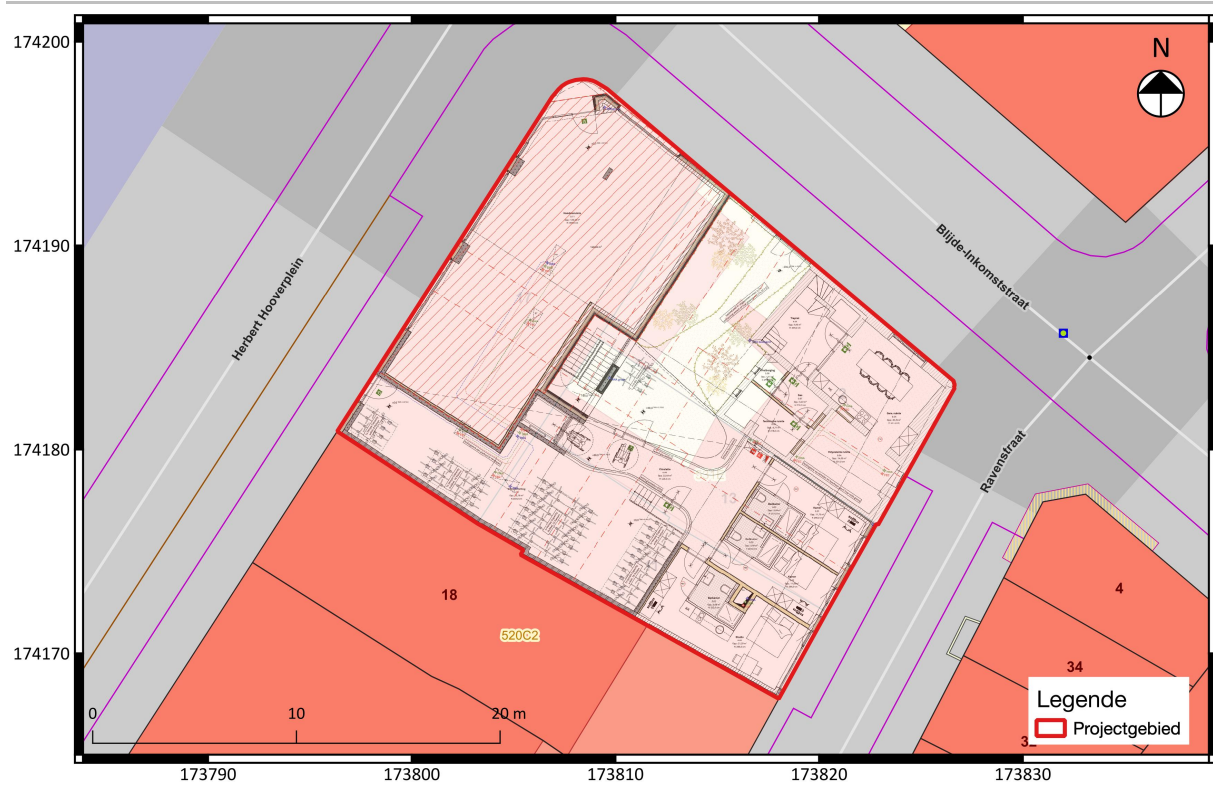

Fig. 1.11: Grondplan gelijkvloers, geprojecteerd op het kadasterplan.

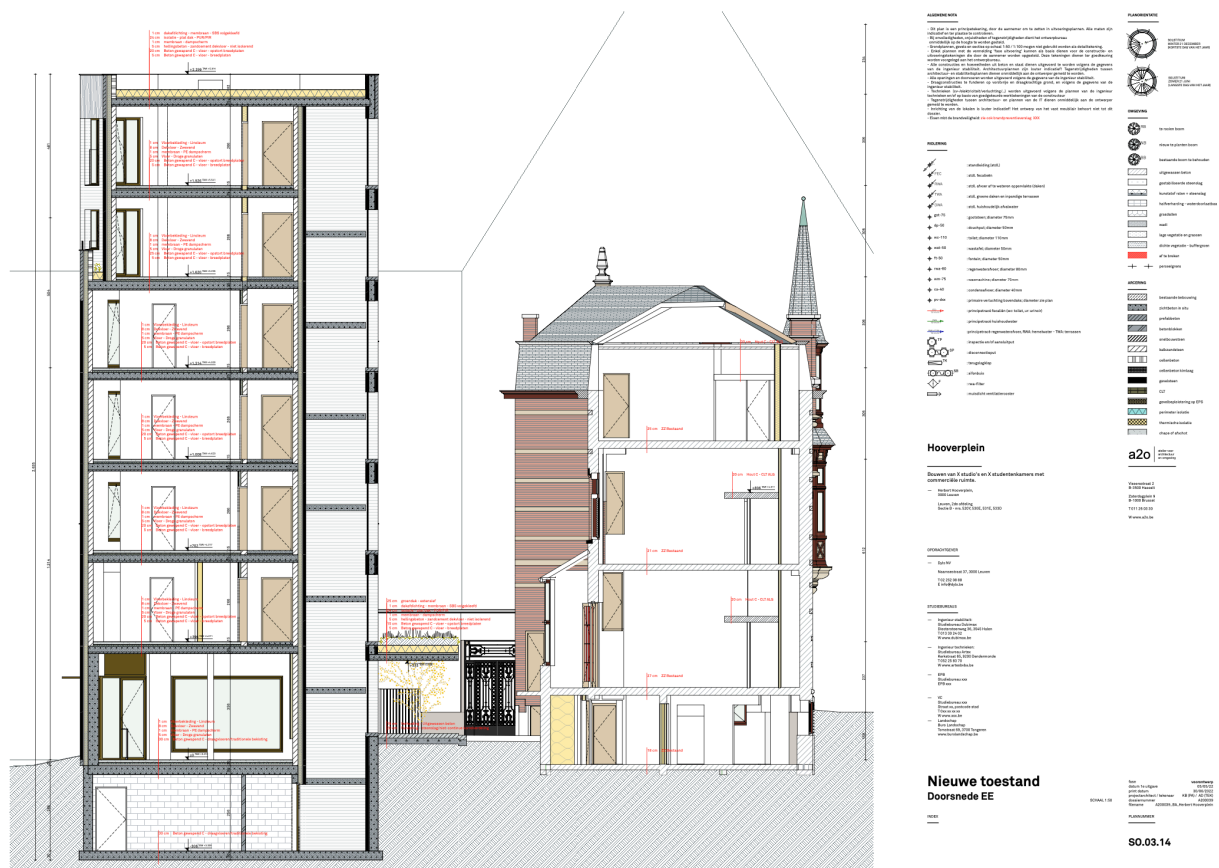

Fig. 1.16: Doorsnedes.

1.1.4 Werkwijze

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens van het onderzoeksgebied (waar o.a. de gekarteerde bodemserie, het onderliggend substraat, digitale hoogtemodellen et cetera van het onderzoeksterrein onder worden verstaan) verzameld op basis van de online ter beschikbaar gestelde data uit geografische informatiesystemen³. Voor wat betreft de beschrijving van het fysisch geografische gesteldheid van het terrein werden concreet de topografische kaart van België, de tertiairgeologische kaart, de quartairgeologische kaart, de bodemkaart, het kadasterplan en luchtfoto's geraadpleegd. Een geomorfologische kaart werd niet geraadpleegd, vermits deze niet beschikbaar is voor het projectgebied. Deze plannen - via Geopunt Vlaanderen en het NGI⁴ online ter beschikking gesteld - werden verder bewerkt tot publicatieplannen met behulp van de software QGIS.

De locatie van het projectgebied en omliggende terreinen werden op het belangrijkste beschikbare historisch kaartenmateriaal bestudeerd, om de evolutie van het grondgebruik binnen het onderzoeksgebied gedurende de laatste eeuwen zo goed mogelijk in beeld te brengen. Dit kan immers kenniswinst opleveren over de kwaliteit van het eventueel aanwezige bodemarchief en de bewaringsconditie ervan.

³ www.dov.vlaanderen.be

⁴ Nationaal Geografisch Instituut België.

Van het tot noch toe uitgevoerde historische en heemkundige onderzoek is een *status quaestionis* opgemaakt op basis van ontsloten publicaties en de digitale Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed van Onroerend Erfgoed⁵. Historisch kaartmateriaal (zoals de Ferrariskaart, de Atlas der Buurtwegen of de kaart van Vandermaelen) is geraadpleegd via het geoportaal van Onroerend Erfgoed en werd bewerkt via de software QGIS.

Bijkomend archiefonderzoek is niet uitgevoerd, omdat uit de analyse van het historisch kaartmateriaal geen grondgebruik naar voren komt dat dit noodzakelijk maakt. Een grondige studie van de beschikbare archivalische bronnen kan wel bijkomende informatie aandragen voor de geschiedenis van het onderzoeksgebied vanaf de middeleeuwen, maar een dergelijk onderzoek is van een dusdanige omvang dat dit niet past binnen een archeologienota.

1.2 Assessmentrapport

1.2.1 Landschappelijke ligging van het projectgebied

In deze paragraaf wordt beknopt de landschappelijke context van het projectgebied besproken, met zijn aardkundige en hydrografische situering, de fysisch-geografische context en bodemtypologie⁶.

Het projectgebied is gelegen in Leuven op de hoek van het Herbert Hooverplein, de Blijde-Inkomststraat en de Ravenstraat. Het terrein behoort tot de archeoregio van de (zand)leemstreek en is gelegen op een hoger gelegen zone naast de Dijlevallei, een brede vallei met begrenzende dalwanden, vegetatiemassa's en verstedelijkte weefsels (zoals de stedelijke agglomeratie van Leuven waartoe het projectgebied behoort).⁷

Als naar het detail van het DHM II en de terreindoorsnedes wordt gekeken (fig. 1.18 en fig. 1.19), is te zien dat een strook langs de noordoostelijke grens en een strook langs de noordwestelijke grens lager is gelegen. De overgang tussen de zuidelijke hoger gelegen zone en lager gelegen zone langs het Herbert Hooverplein en de Blijde-Inkomststraat is echter redelijk scherp en doet vermoeden dat er reeds een antropogene aanpassing aan het reliëf heeft plaatsgevonden.

⁵ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/>

⁶ Zoals in overeenstemming met hoofdstuk 12 en paragraaf 12.5.3.2 in de Code van Goede Praktijk versie 4.0.

⁷ Antrop e.a. 2002. 60.

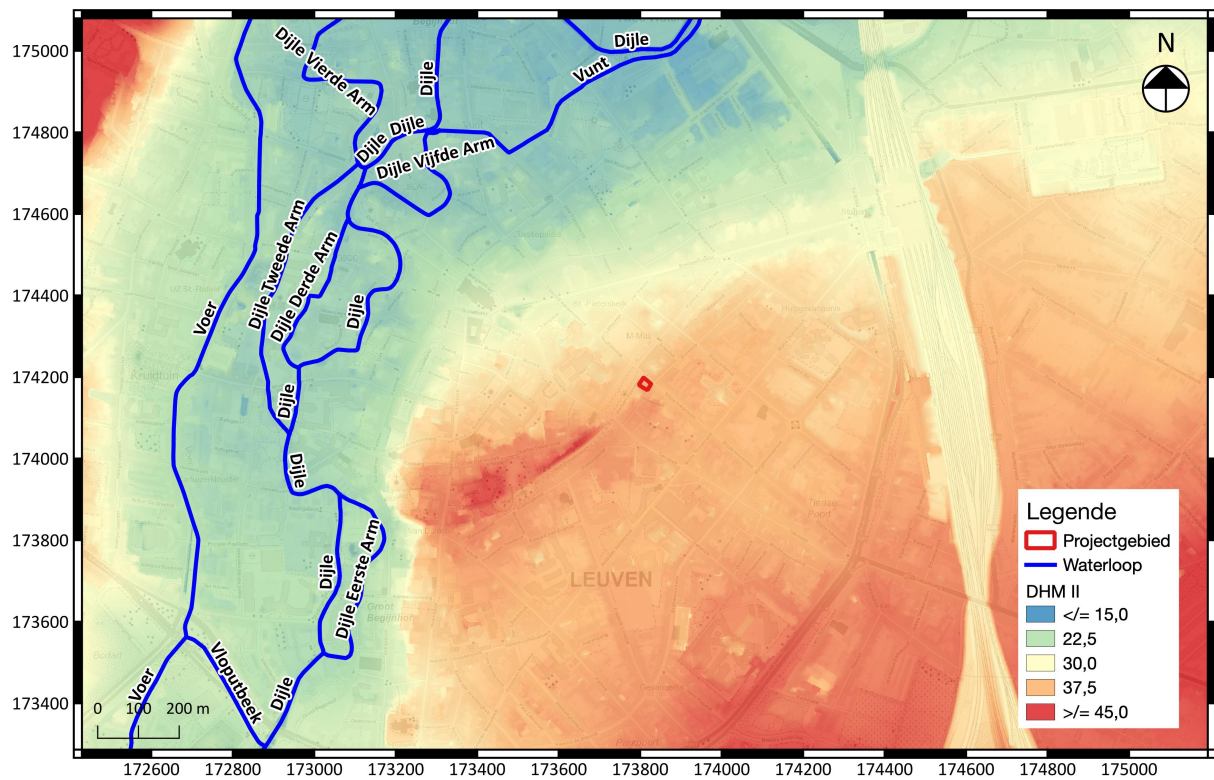

Fig. 1.17: Uittreksel uit het digitaal hoogtemodel (DHM) met aanduiding van het projectgebied.

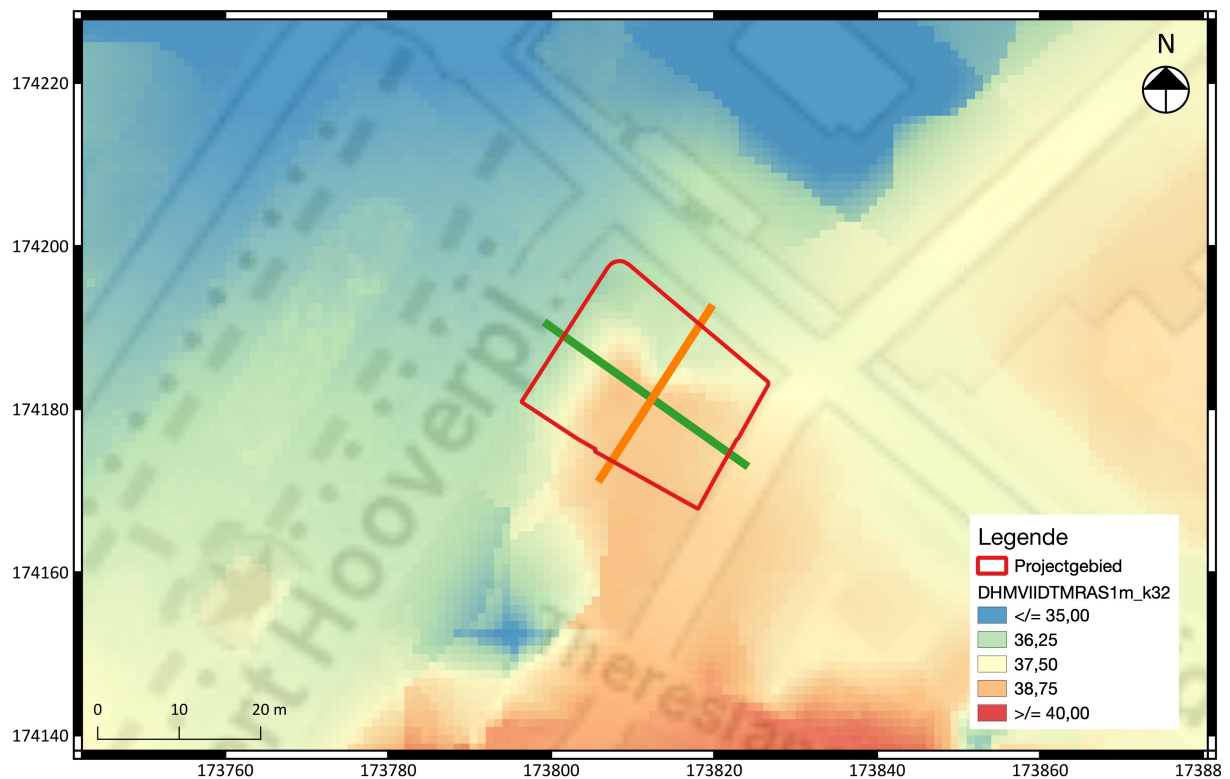

Fig. 1.18: Detail uit het digitaal hoogtemodel (DHM) met aanduiding van het projectgebied en twee terreinprofielen.

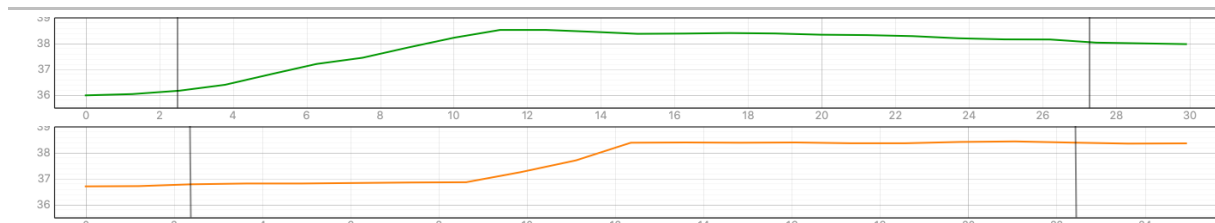

Fig. 1.19: Terreinverloop ter hoogte van het projectgebied van west naar oost (groen) en van noord naar zuid (oranje).

Het geologisch substraat van het onderzoeksgebied is opgebouwd uit afzettingen uit de Formatie van Brussel (codering Br). Deze Formatie vormde zich tijdens het Midden-Eoceen (49,0 ma – 41,2 ma⁸) en ligt binnen het projectgebied op een diepte tussen 1,98 m en 2,24 m (volgens de diktekaart quartair). Hieronder staan de verdere voor het projectgebied beschikbare gegevens opgesomd volgens www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be.

- Volgens de **tertiair geologische kaart** (fig. 1.20) is het voornaamste lithografische kenmerk van de Formatie van Brussel het voorkomen van bleekgrijs fijn zand dat kalkhoudend en soms fossielhoudend is. Ook kunnen er kiezel- en kalkzandsteenbanken voorkomen.
- De **quartair geologische kaart** (fig. 1.21) duid het onderzoeksgebied aan met code 1. Dit staat voor het mogelijk voorkomen van eolische afzettingen (**ELPw**) (zand tot zilt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen; 116 Ka – 11,7 Ka) en mogelijk het Vroeg-Holoceen (vanaf 11.7 Ka), met daaronder potentieel hellingsafzettingen van het quartair (**HQ**).
- De **bodemkaart** (fig. 1.22) situeert het projectgebied in een bebouwde en bijgevolg niet-gekarteerde zone (OB).

⁸ Ma = *mega annum*, 1 miljoen jaar.

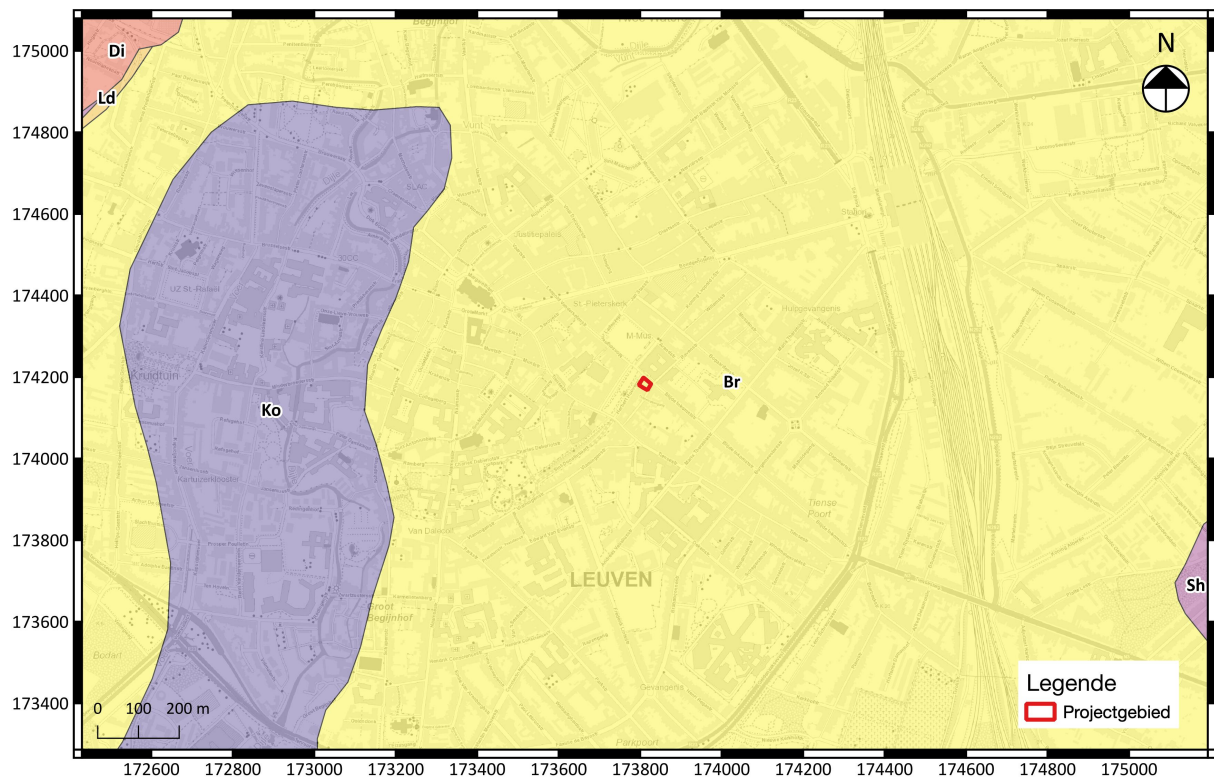

Fig. 1.20: Uittreksel uit de tertiair geologische kaart met aanduiding van het projectgebied en het vergunninggebied.

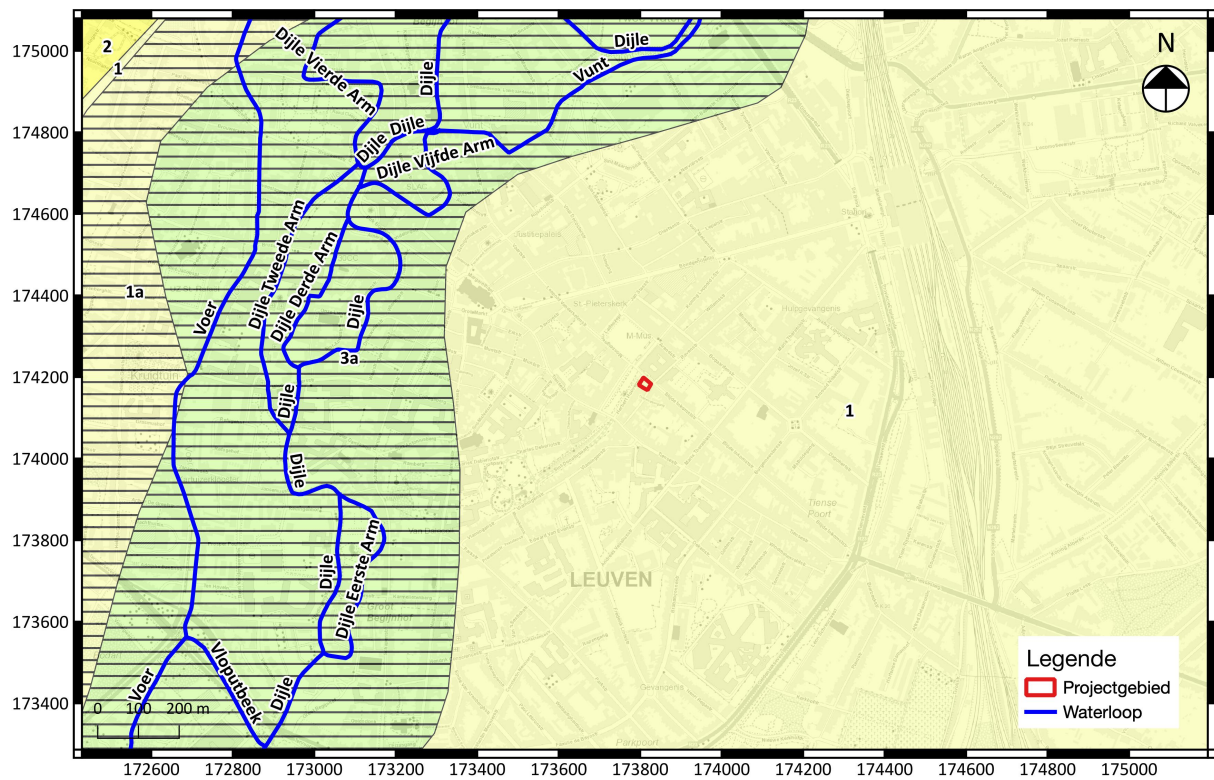

Fig. 1.21: Uittreksel uit de quartair geologische kaart met aanduiding van het projectgebied, het vergunninggebied en waterlopen.

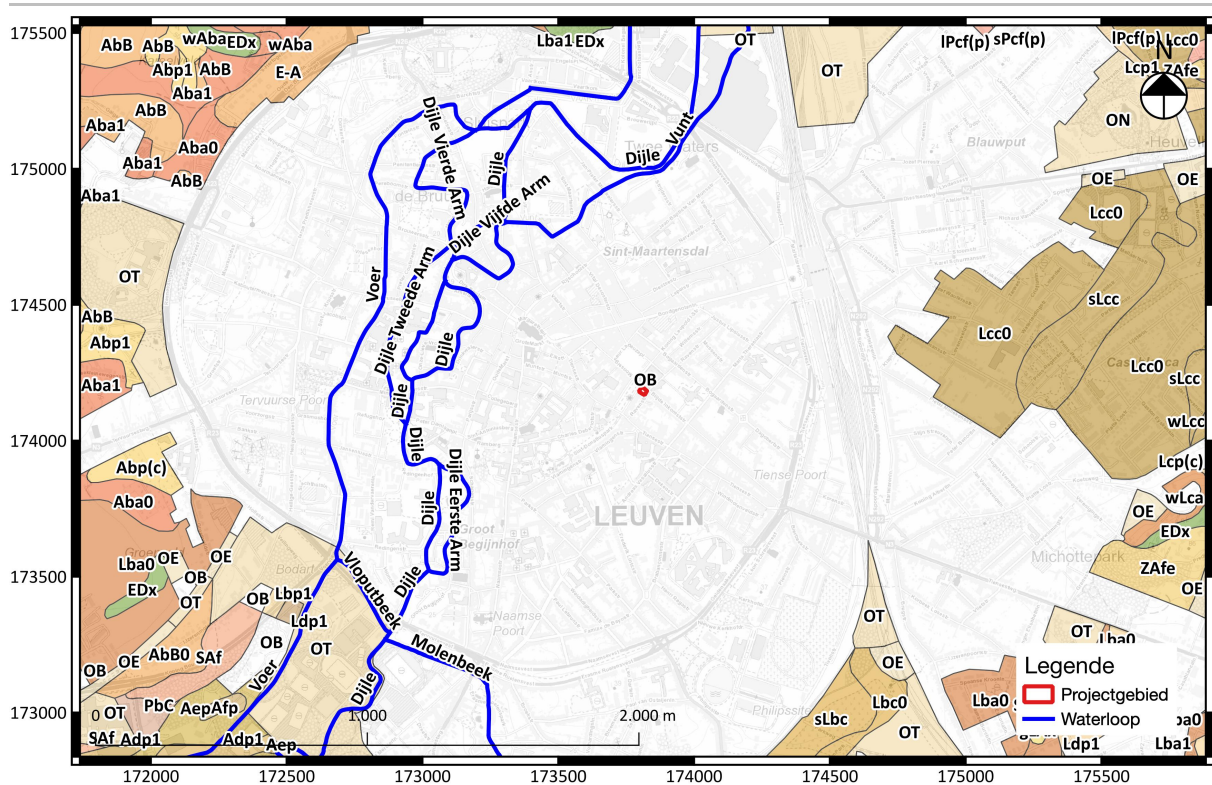

Fig. 1.22: Uittreksel uit de bodemkaart met aanduiding van het projectgebied, het vergunningsgebied en waterlopen.

1.2.2 Historische beschrijving van het projectgebied

Het projectgebied is gelegen op de hoek van het Herbert Hooverplein, de Blijde-Inkomststraat en de Ravenstraat in het historisch centrum van Leuven (prov. Vlaams-Brabant). De vroegste sporen van menselijke aanwezigheid in de regio van Leuven gaat terug tot in het oud paleolithicum. Het vondstmateriaal uit deze periode blijft echter wel beperkt. Zo werden er afslagen teruggevonden in Kessel-Lo, Linden, Lubbeek en op de Wijngaardberg te Wezemaal. Al deze vindplaatsen zijn gelegen op Diestiaanheuveld.⁹

Ook het vondstmateriaal uit de ijzertijd (650 v.Chr. – 25 n.Chr.) in de regio rond Leuven blijft beperkt. De bewoning tijdens deze periode bestaat uit een zeer verspreide bewoning van een eenvoudige landbouwbevolking. Deze bewoning komt voornamelijk voor op de hoger gelegen gebieden langs de Dijlevallei zoals de Kesselberg te Kessel-Lo. Hier werden sporen van een ijzertijd-nederzetting aangetroffen. Ook aan de voet van de Kesselberg werden bewoningsporen aangetroffen. Te Rotselaar werd in 1953 een grafveld uit deze periode teruggevonden. Ook aan de zuidkant van het Meerdaalbos, in Heverlee, in Sint-Joris-Winge en te Leuven werd materiaal uit de ijzertijd aangetroffen.¹⁰

Leuven zou in de Romeinse periode buiten de grote verbindingswegen van Noord-Gallië hebben gelegen. Hierdoor worden in de onmiddellijke omgeving van Leuven geen Romeinse steden verwacht. Wel zou er een weg vanuit Tienen westwaarts over Leuven en Elewijt hebben gelopen. Van het exacte tracé is men echter niet zeker. Er zijn wel sporen van teruggevonden te Veltem en Berg (ten westen

⁹ Huyge & Vermeersch. 1980.

¹⁰ Mertens 1980a. 33-37.

van de Dijle). Onder andere in Lubbeek, Bierbeek, Wilsle en Leuven zelf werden Romeinse sporen aangetroffen. De spreiding van de vondsten die werden aangetroffen in de regio rond Leuven wijst eerder op een niet zeer dichte bewoning en kunnen voornamelijk in de tweede en derde eeuw gedateerd worden.¹¹

Uit de periode tussen de 4^e en 7^e eeuw werd in de regio Leuven enkel een merovingische gesp in Oud-Heverlee teruggevonden. Verder is zeer weinig geweten over deze periode. Er zijn pas materiële overblijfselen van de stedelijke kern van Leuven gekend vanaf het jaar 1000.¹²

Door de gunstige ligging nabij een Romeinse weg en de Dijle werd Leuven een verkeersknooppunt te land en te water. Hierdoor ontstond, op de locatie van het huidige stadscentrum, een kern van handelaars en ambachtslieden. De nederzetting ontwikkelde zich rond de versterkte burcht van de karolingische graaf, die aan het hoofd van het Leuvense graafschap stond. Pas later groeide deze twee nederzettingen uit tot één stad.¹³ In 1156-1161 werd de eerste stenen omwalling rond Leuven opgericht.¹⁴

Tijdens wereldoorlog I en II heeft Leuven veel schade opgelopen. Zo hebben in 1914 de Duitse troepen Leuven zwaar beschadigd door brandstichting. Onder andere de Centrale bibliotheek van de Katholieke Universiteit Leuven werd afgebrand.¹⁵

Ook de historische cartografische bronnen werden geraadpleegd. De historische kaarten van 1583 (fig. 1.23 en fig. 1.24) en 1649 (fig. 1.25 en fig. 1.26) tonen dat het terrein binnen de tweede stadsmuur ligt, maar net buiten de eerste stadsomwalling is gelegen. In deze regio van Leuven is reeds bebouwing zichtbaar langs de staten. Op de Deventerkaart (1558-1575; fig. 1.27 en fig. 1.28) is te zien dat het projectgebied aan de rand van de bebouwing is gelegen en zelf ook deels bebouwd is langs de straatkant. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat de georeferentie van historische kaarten kan afwijken van de werkelijkheid. Vooral aangezien op de Villaretkaart (1745-1748; fig. 1.29 en fig. 1.30) het projectgebied op het achtererf is gelegen en op de Ferrariskaart (1777; fig. 1.31 en fig. 1.32) te zien is dat het terrein in gebruik was als akker. In de buurt zijn op de Ferrariskaart ook enkele religieuze gebouwen zichtbaar maar deze liggen meer richting het zuiden en noorden.

Op de kaart van Vandermaelen (1846-1854; fig. 1.33 fig. 1.34) is de bebouwing zeer stilistisch weergegeven waardoor moeilijk afgeleid kan worden of het terrein bebouwd is. Op deze kaart is wel al een zeer gelijkaardig stratennetwerk zichtbaar als op het huidige kadasterplan. Zo is zowel het Herbert Hooverplein als de Blijde-Inkomststraat en de Ravenstraat al zichtbaar.

Ook op de topografische kaart van 1873 (fig. 1.35 en fig. 1.36) is geen bebouwing zichtbaar binnen de contouren van het projectgebied. Wel lijkt het terrein ommuurd te zijn.

Vanaf de topografische kaart van 1904 (fig. 1.37) verschijnt er ook bebouwing op het projectgebied zelf. Langs de Blijde-Inkomststraat staat een vrijstaand gebouw afgebeeld. Ook op de hoek van de Blijde-Inkomststraat en de Ravenstraat is bebouwing zichtbaar.

Ook op de luchtfoto's is bebouwing te zien. Het is echter pas vanaf de luchtfoto van 2000-2003 (fig. 1.43) dat de kwaliteit voldoende is om een gelijkaardige bebouwing te onderscheiden als de huidige toestand. Hierbij zijn er drie gebouwen langs de Ravenstraat en een gebouw langs het Herbert Hooverplein te zien. Tussen deze gebouwen is een klein binnenplein aanwezig.

¹¹ Mertens 1980b. 39-43.

¹² Mertens 1980c. 45-46.

¹³ Van Mingroot 1980. 47-48.

¹⁴ Torfs 1899. 79-80.

¹⁵ <https://www.britannica.com/place/Leuven>

Fig. 1.23: Uittreksel uit de Lovanium, Brabanticarum urbium caput, unica Musarum ac praestantissimarum artium sedes, optatissimumque domicilium (1583) met aanduiding van het projectgebied.

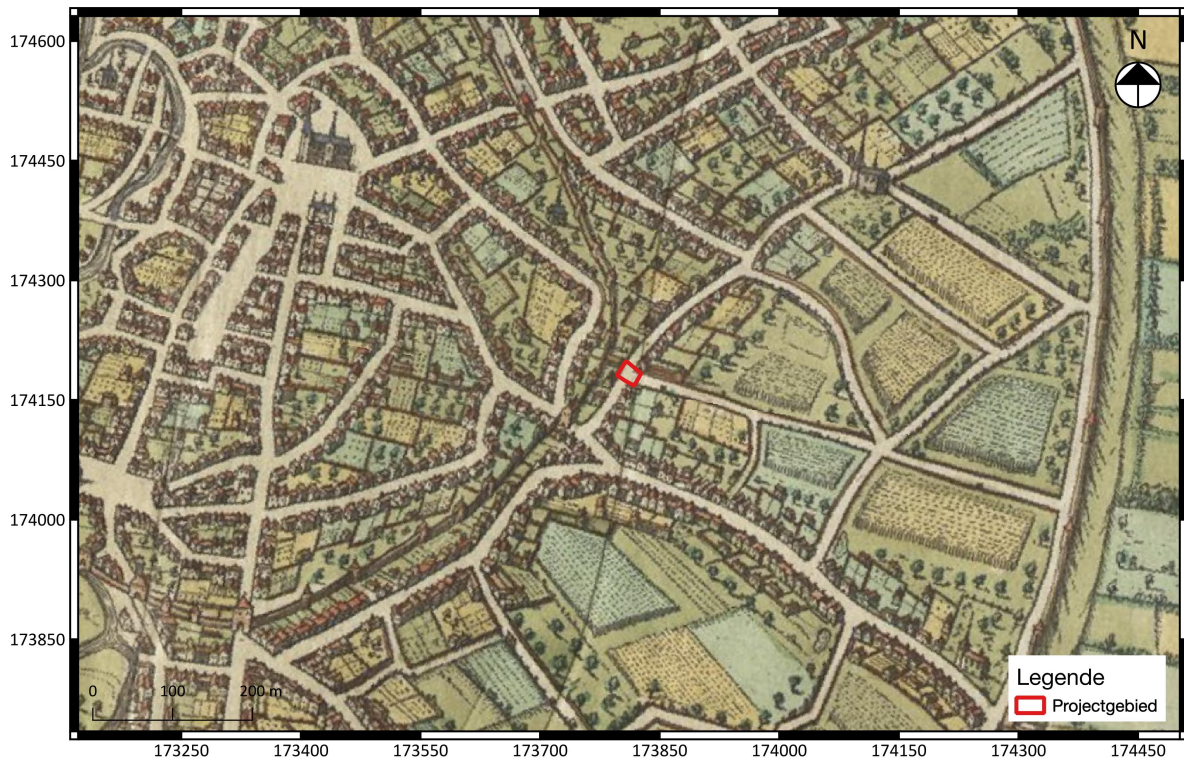

Fig. 1.24: Detail uit de Lovanium, Brabanticarum urbium caput, unica Musarum ac praestantissimarum artium sedes, optatissimumque domicilium (1583) met aanduiding van het projectgebied.

Fig. 1.25: Uittreksel uit de *Lovanium vulgo Loven* van 1649 met aanduiding van het projectgebied.

Fig. 1.26: Uittreksel uit de *Lovanium vulgo Loven* van 1649 met aanduiding van het projectgebied.

Fig. 1.27: Uitbreuk van de Deventerkaart (1745-1748) met aanduiding van het projectgebied.

Fig. 1.28: Uitbreuk van de Deventerkaart (1745-1748) met aanduiding van het projectgebied.

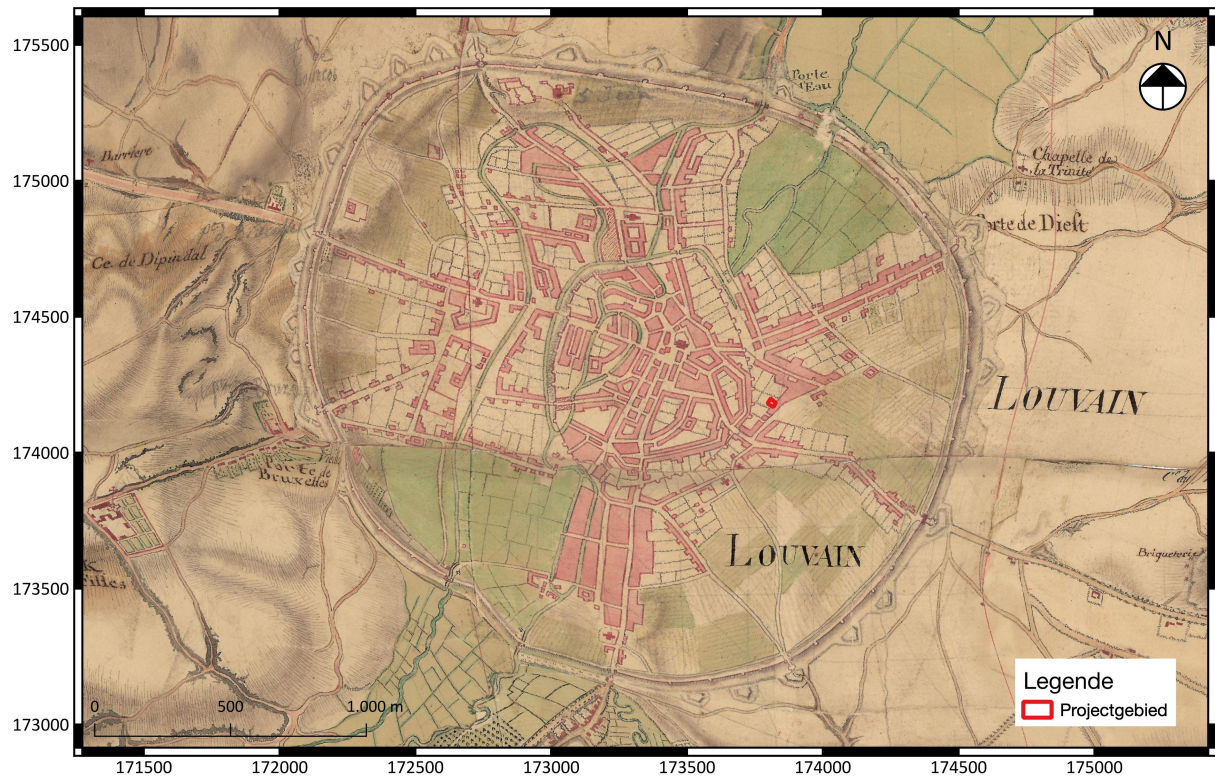

Fig. 1.29: Uittreksel uit de Villaretkaart (1745-1748) met aanduiding van het projectgebied.

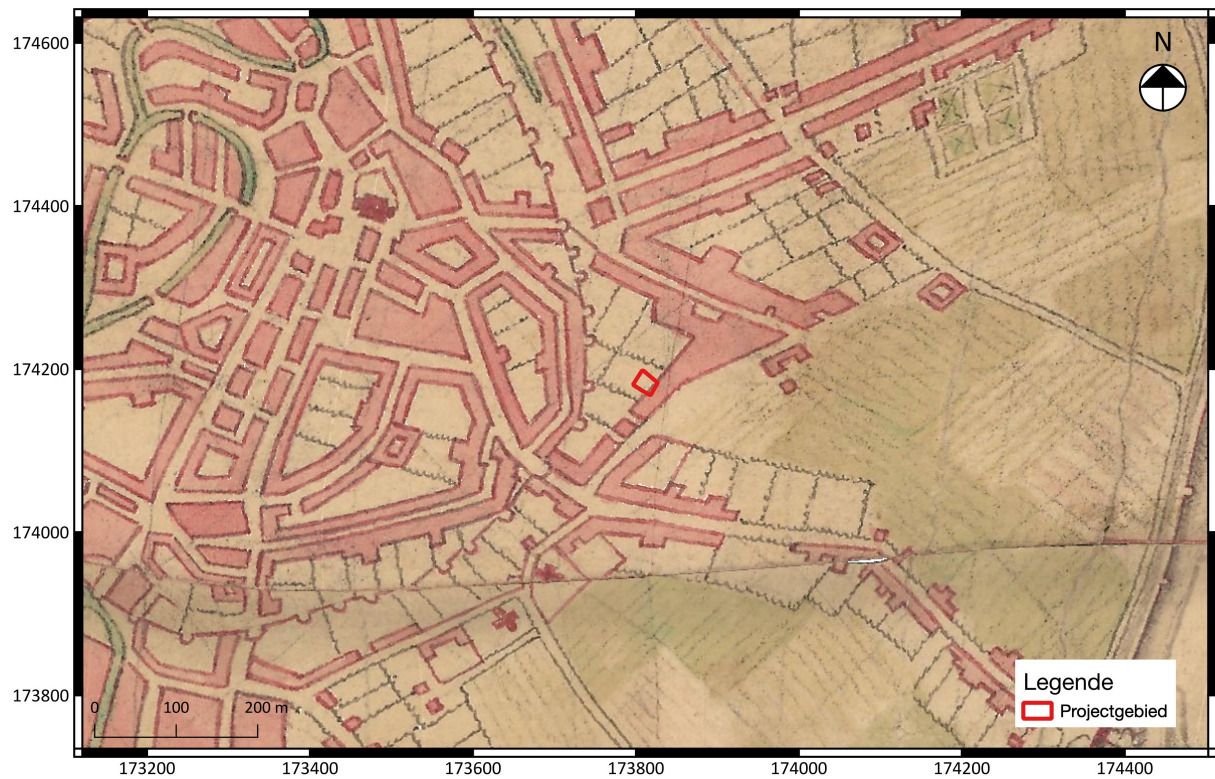

Fig. 1.30: Detail uit de Villaretkaart (1745-1748) met aanduiding van het projectgebied.

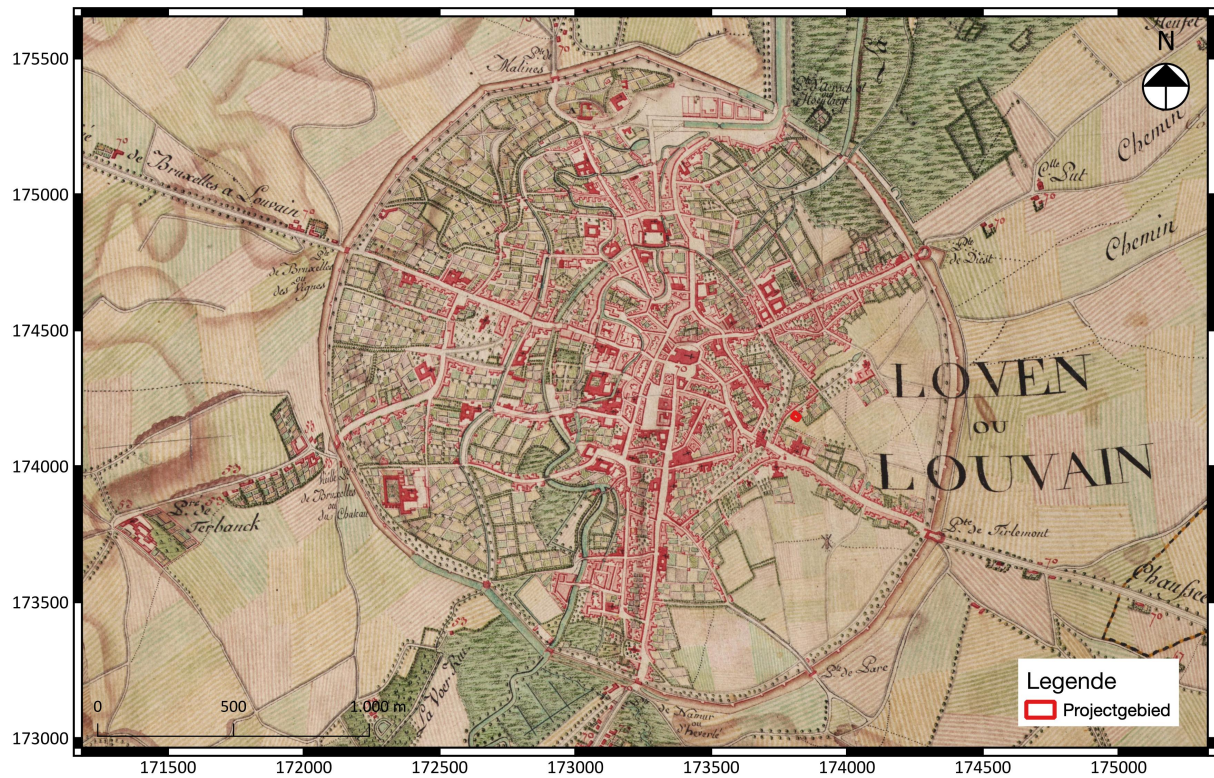

Fig. 1.31: Uittreksel uit de Ferrariskaart (1777) met aanduiding van het projectgebied.

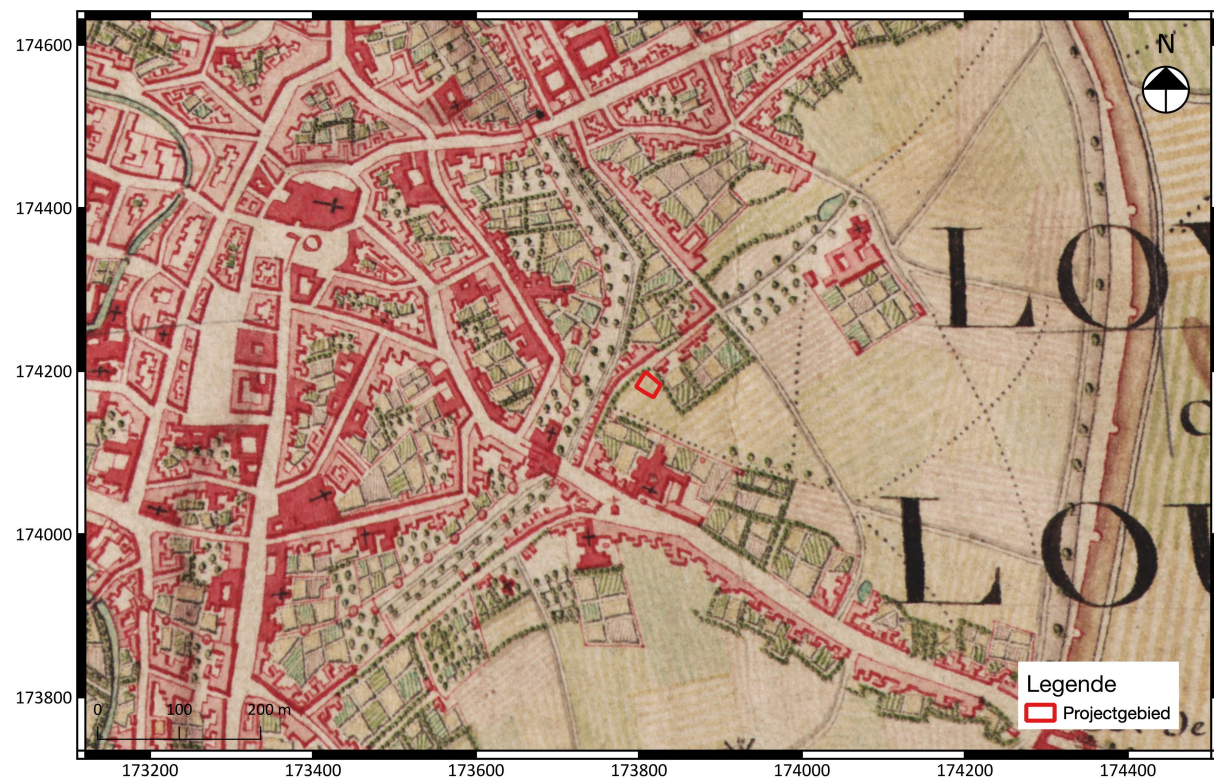

Fig. 1.32: Detail uit de Ferrariskaart (1777) met aanduiding van het projectgebied.

Archeologienota: Leuven – Herbert Hooverplein

Fig. 1.33: Uittreksel uit de kaart van Vandermaelen (1846-1854) met aanduiding van het projectgebied.

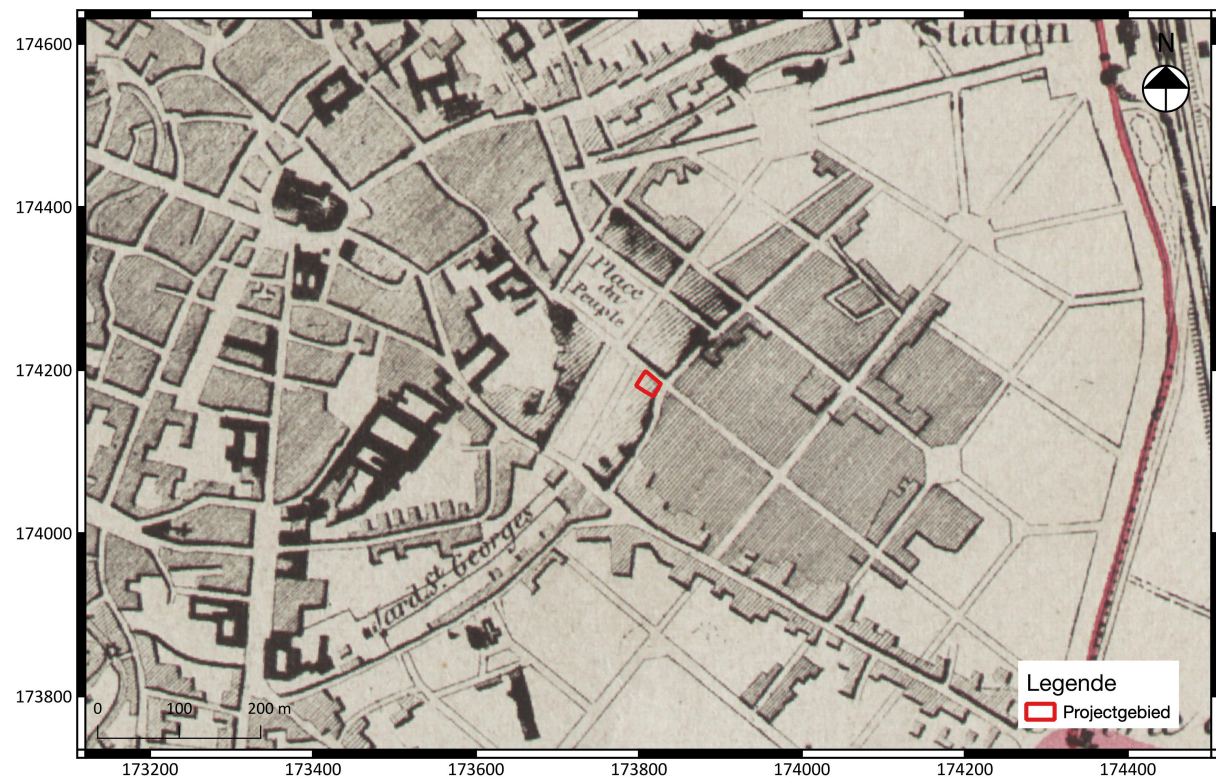

Fig. 1.34: Detail uit de kaart van Vandermaelen (1846-1854) met aanduiding van het projectgebied.

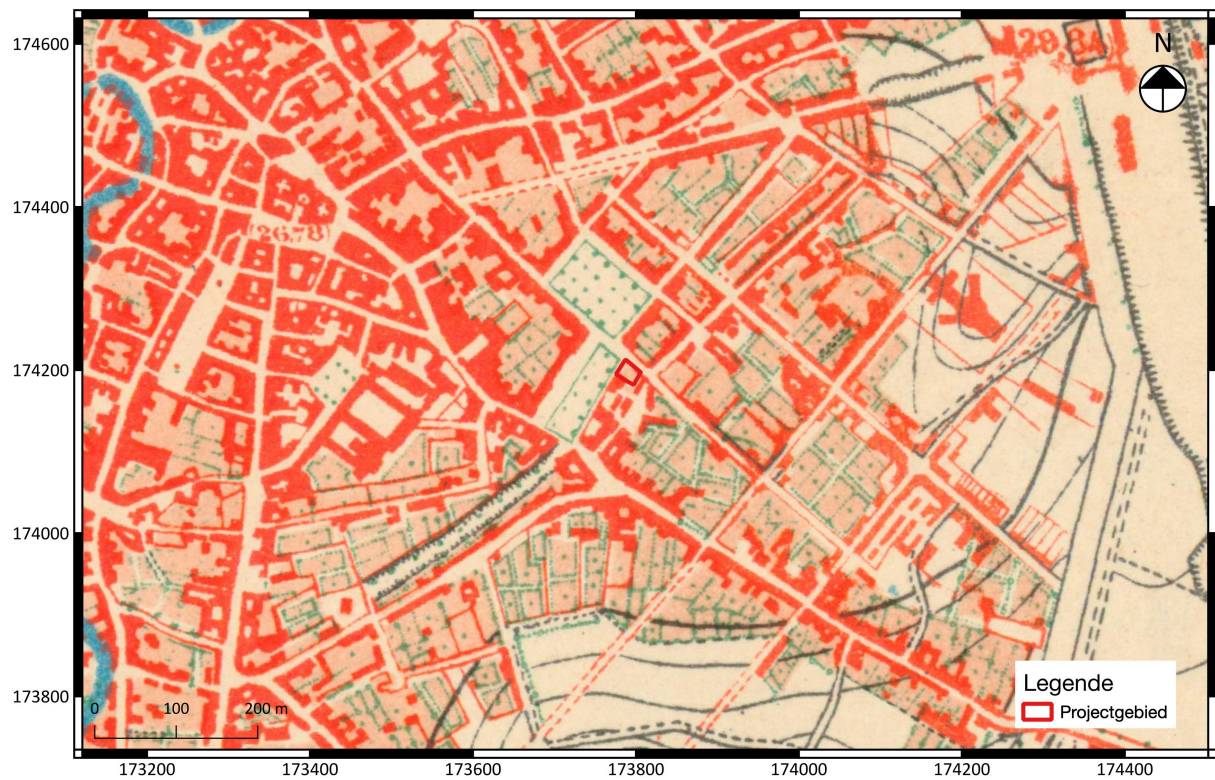

Fig. 1.35: Uittreksel uit de topografische kaart van 1873 met aanduiding van het projectgebied.

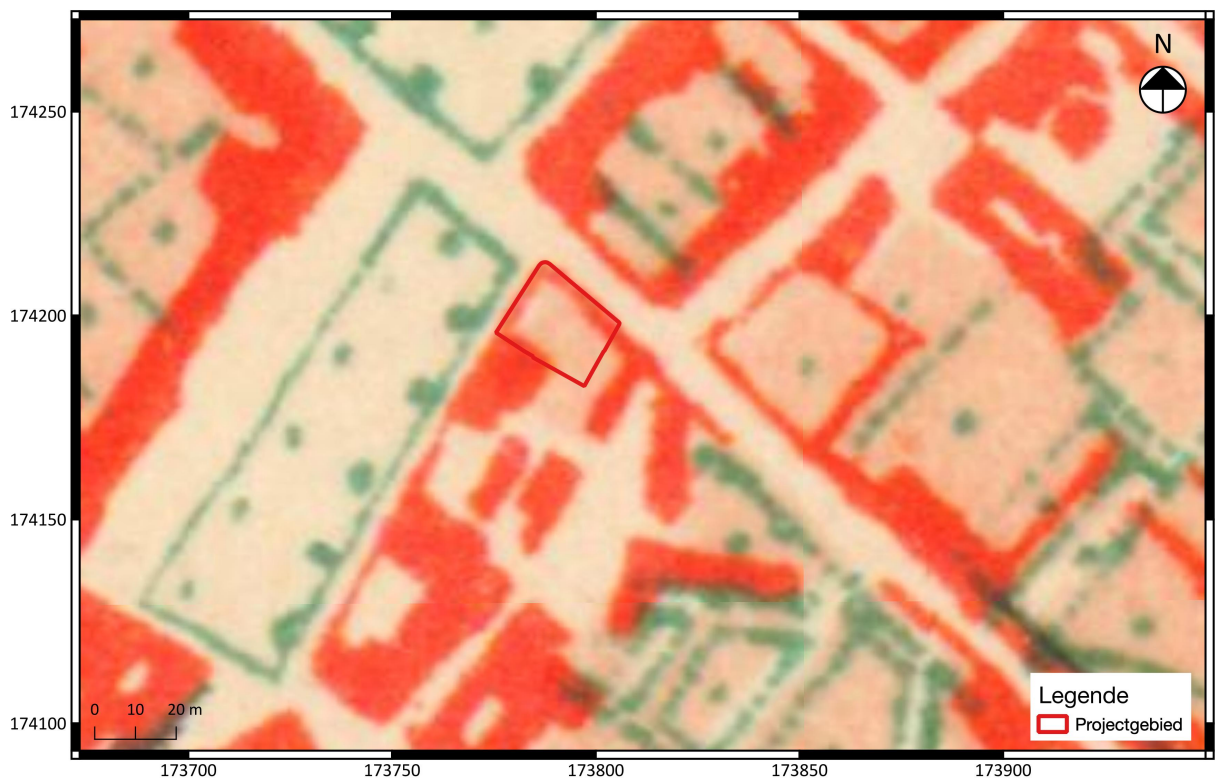

Fig. 1.36: Detail uit de topografische kaart van 1873 met aanduiding van het projectgebied.

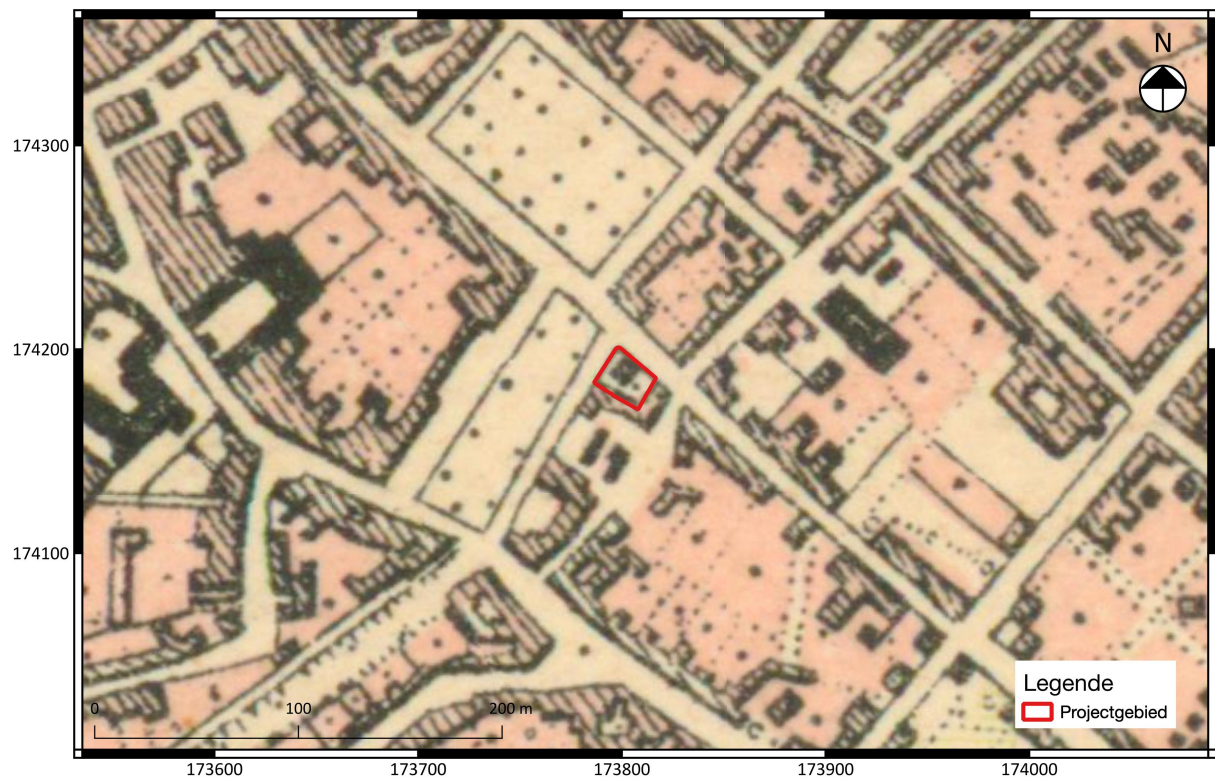

Fig. 1.37: Uittreksel uit de topografische kaart van 1904 met aanduiding van het projectgebied.

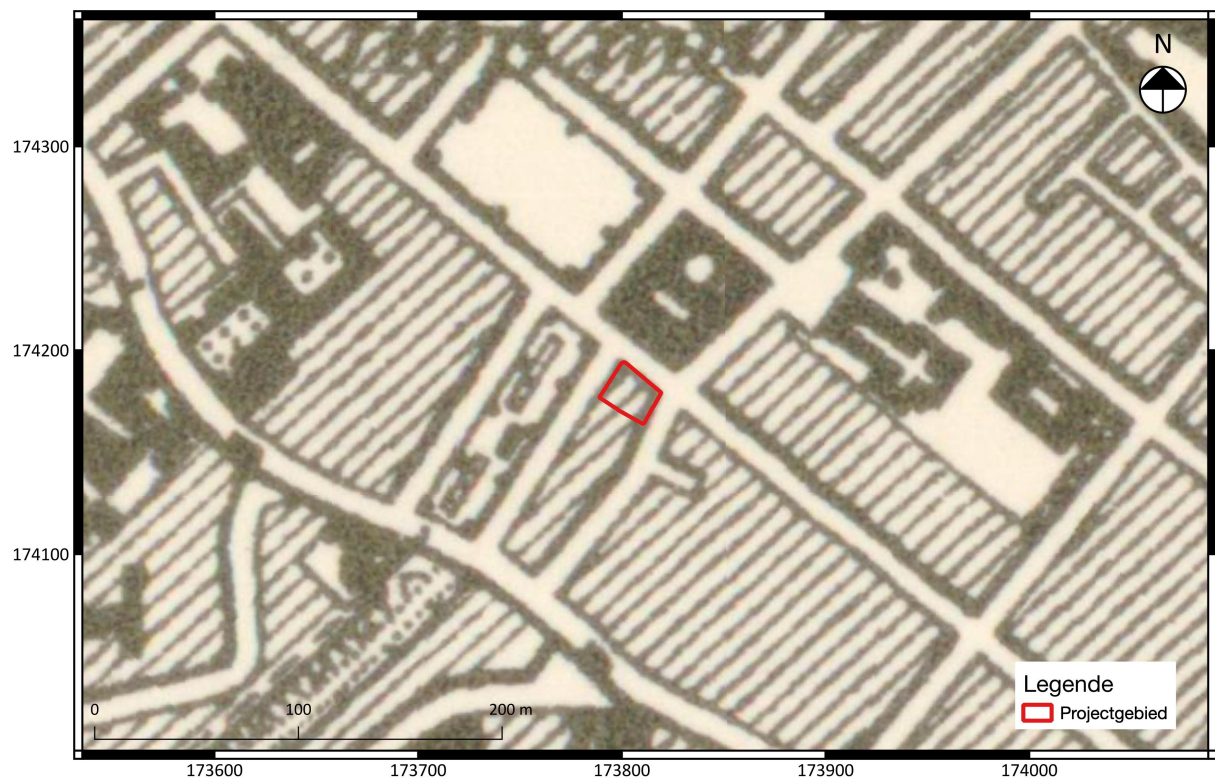

Fig. 1.38: Uittreksel uit de topografische kaart van 1939 met aanduiding van het projectgebied.

Fig. 1.39: Uittreksel uit de luchtfoto van 1947-1954 met aanduiding van het projectgebied.

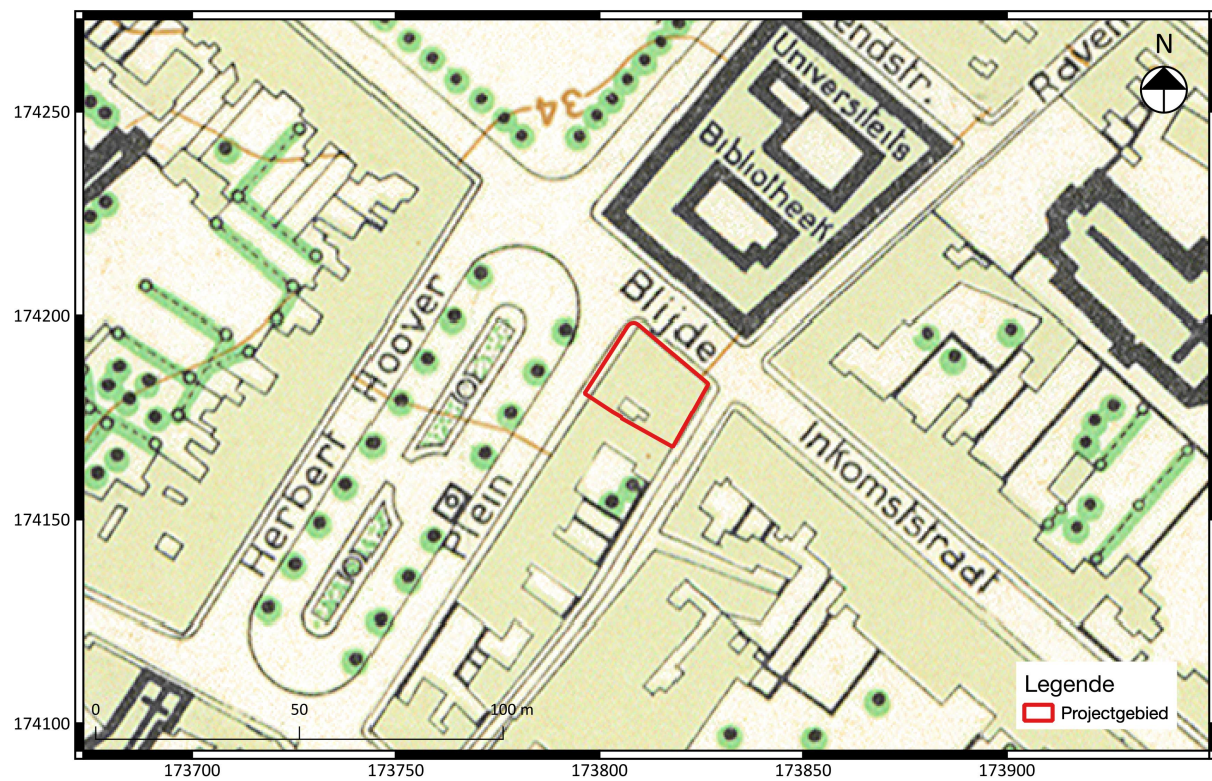

Fig. 1.40: Uittreksel uit de topografische kaart van 1950-1970 met aanduiding van het projectgebied.

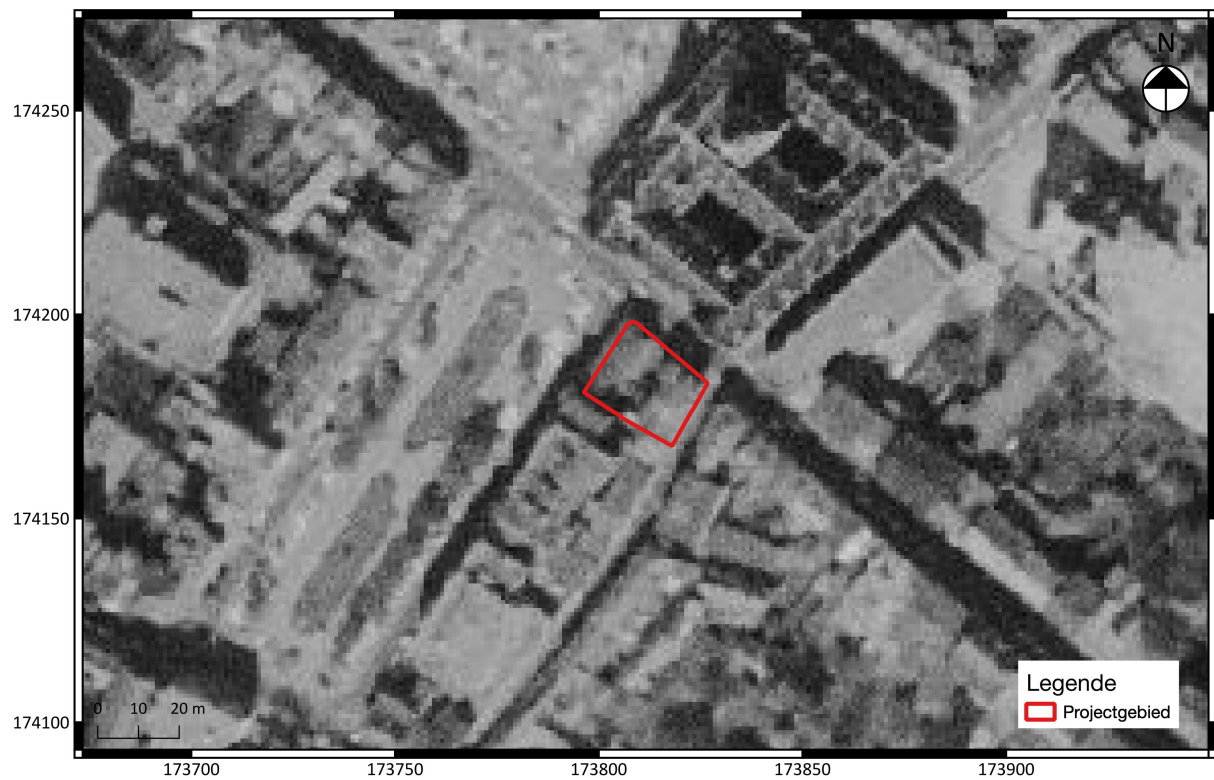

Fig. 1.41: Uittreksel uit de luchtfoto van 1971 met aanduiding van het projectgebied.

Fig. 1.42: Uittreksel uit de luchtfoto van 1979-1990 met aanduiding van het projectgebied.

Fig. 1.43: Uittreksel uit de luchtfoto van 2000-2003 met aanduiding van het projectgebied.

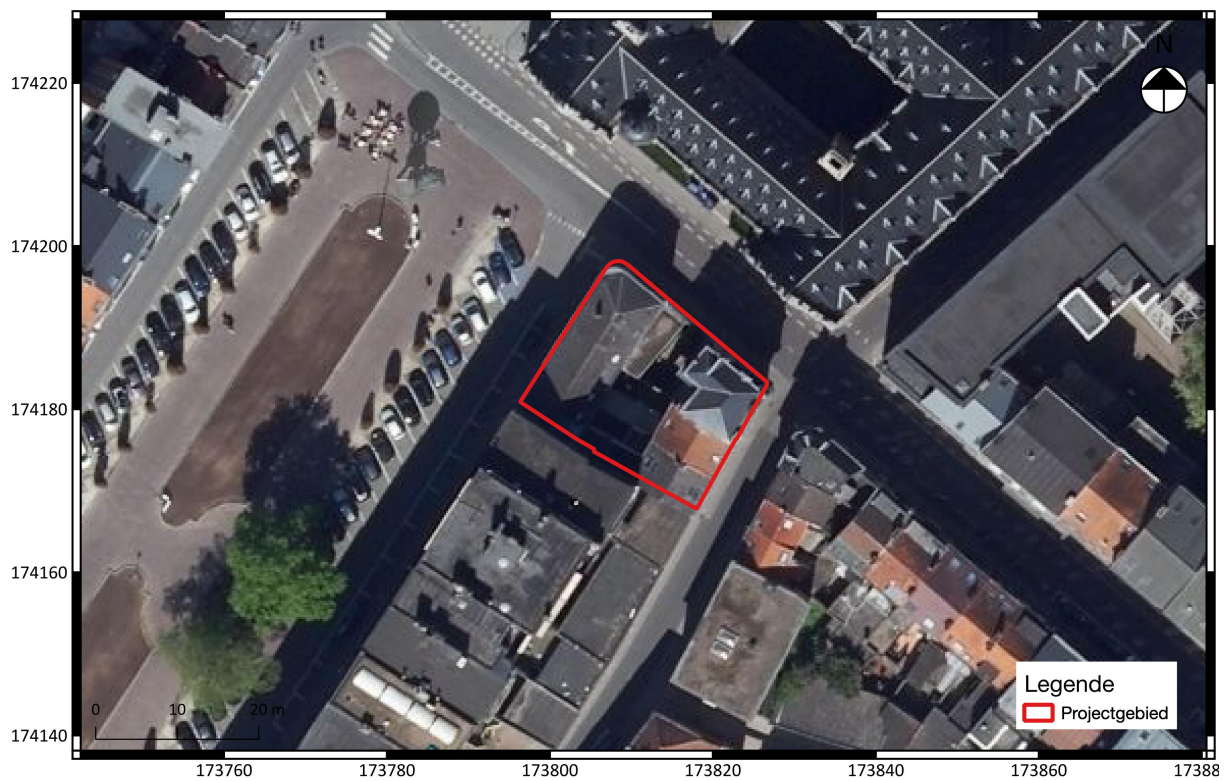

Fig. 1.44: Uittreksel uit de luchtfoto van 2014 met aanduiding van het projectgebied.

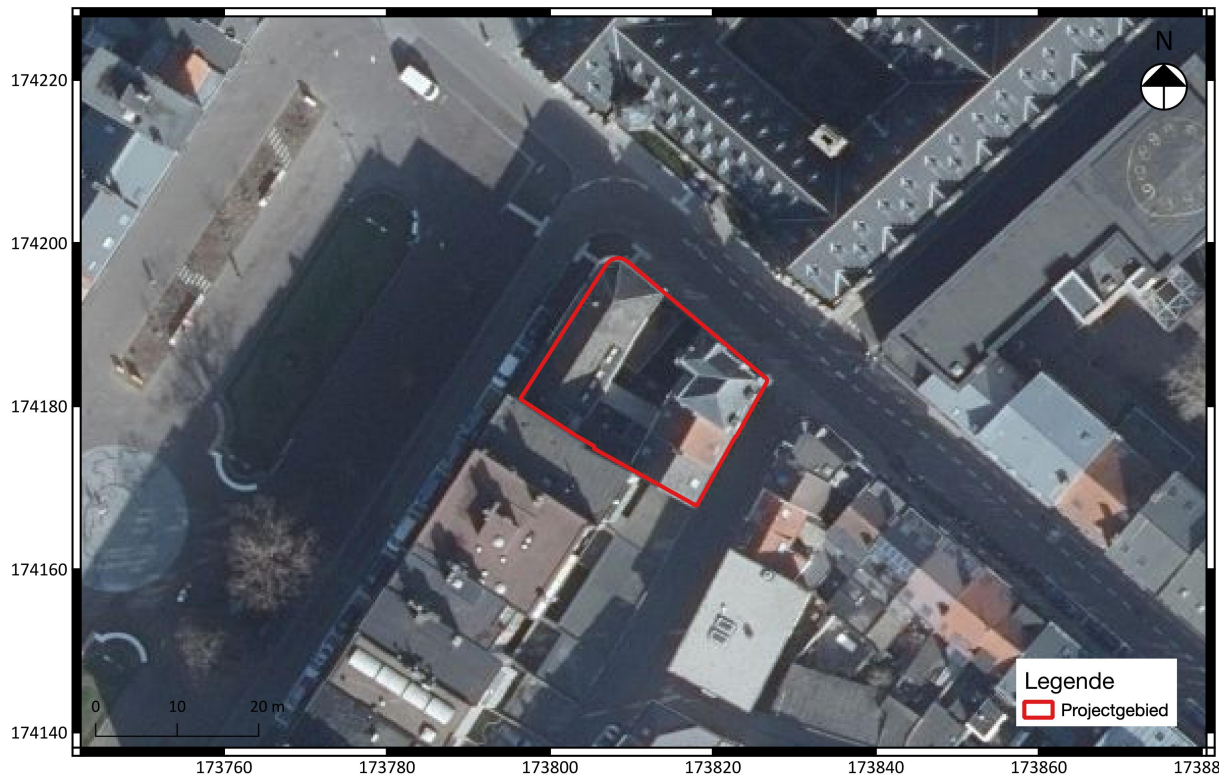

Fig. 1.45: Uittreksel uit de luchtfoto van 2021 met aanduiding van het projectgebied.

1.2.3 Archeologisch kader van het projectgebied

In deze paragraaf zal de verhouding van het projectgebied tot haar culturele context worden weergegeven, met in het bijzonder aandacht voor nabij gelegen archeologische waarden¹⁶.

1.2.3.1 Gekende archeologische waarden

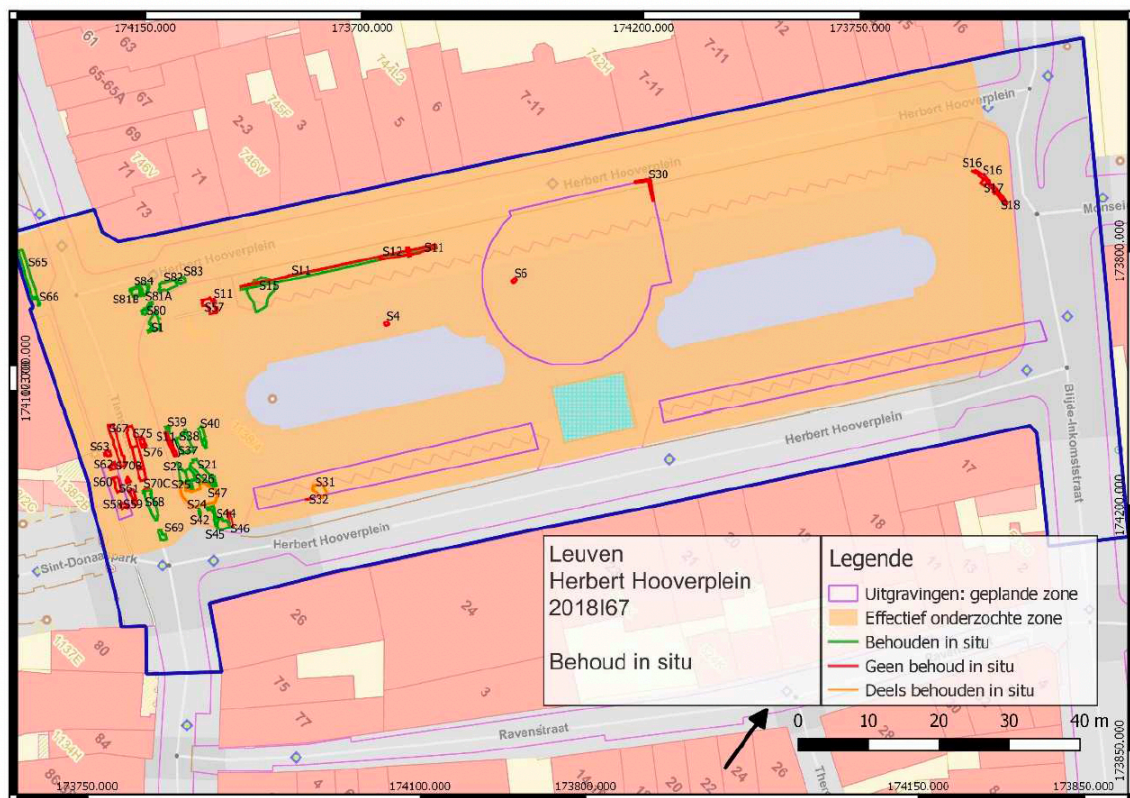
Volgens de gegevens van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) zijn in de onmiddellijke omgeving van het projectgebied verschillende gekende archeologische vindplaatsen aanwezig (fig. 1.47). Het projectgebied ligt binnen een vastgestelde archeologische zone, namelijk de historische stadskern van Leuven.

Het projectgebied ligt juist buiten de eerste stadsomwalling (ID 833) van Leuven, net ten noorden van één van de elf stadspoorten (ID 208941), aan het Herbert Hooverplein. Bij de heraanleg van het plein werden de werken archeologisch begeleid. Al snel werd duidelijk dat de archeologische resten vlak onder de verharding aanwezig waren (30 à 40 cm onder het maaiveld), waardoor elke bodemingreep archeologisch begeleid moest worden. Het merendeel van de aangetroffen sporen bevinden zich op de zuidwestelijke helft van het onderzoeksgebied (fig. 1.46). De aangetroffen sporen zijn voornamelijk natuurstenen funderingsresten die gelinkt kunnen worden aan de middeleeuwse Sint-Michielspoort en -kerk. Naast de natuurstenen funderingen werden ook bakstenen funderingen aangetroffen, waarschijnlijk uit de late middeleeuwen/nieuwe tijd en funderingen uit de 19^e -20^e eeuw. In het

¹⁶ In overeenstemming met paragraaf 12.5.3.2 van de Code van Goede Praktijk versie 4.0.

zuidwesten van het opgravingsterrein werd de C-horizont echter zeer ondiep aangetroffen, net onder de pleinverharding. Dit was het onverwachte gevolg van de grondige nivellering en afgraving van de stadswal. Mogelijk werd tijdens het uitgraven van de technische ruimte voor de fontein de stadsgracht aangetroffen die gedempte werd met kerkhofgrond wat de hoeveelheid botmateriaal zou verklaren. Door de beperkte oppervlakte van deze werkput en door veiligheidsredenen waardoor het spoor niet verder onderzocht worden, is dit echter niet zeker.¹⁷

De stadsgracht kon wel tijdens de opgraving van het Mgr. Ladeuzeplein in 1988-1989 onderzocht worden (ID 158771). Zo konden tijdens de werken enkele profielen van de gracht geregistreerd worden. Ook werden een gemetste kelder en een waterput dat mogelijk tot het Clarissenklooster behoort (ID 158772) aan de noordzijde van het plein aangetroffen. Er werd o.a. een profiel op het begin van de binnenoever van de gracht rond de stadsmuur gegraven. In dit profiel konden o.a. verschillende nivelleringslagen herkend worden. Net zoals tijdens de opgraving van het H. Hooverplein werd ook in dit profiel een laag herkend waarin menselijke skeletresten aanwezig waren. Later werd de volledige gracht uitgegraven zodat deze aangevuld kon worden met zand om zo een stabielere ondergrond te krijgen. Door deze werken kon een dwarsprofiel op de gracht onderzocht worden. De gracht had een V-vormig profiel waarbij de buitenste oeverwal steiler liep dan deze die op de wal aansloot.¹⁸

Figuur 32: Overzichtsplan van de sporen die in situ bewaard konden blijven.

Fig. 1.46: Overzichtsplan van de opgraving op het Herbert Hooverplein.¹⁹

¹⁷ Van Ransbeeck z.d.

¹⁸ Colen e.a. 1989.

¹⁹ Van Ransbeeck z.d. 32.

Vlak naast de stadspoort en het Herbert Hooverplein werd een opgraving uitgevoerd (ID 150766) ter hoogte van de voormalige Sint-Michielskerk. Hier werd een stuk bakstenen fundering vrijgelegd dat mogelijk deel uitmaakte van de kerk en werden menselijke resten aangetroffen. Deze lagen echter niet meer in anatomisch verband en waren mogelijk oorspronkelijk begraven op het kerkhof van de Sint-Michielskerk.

Ten zuiden werd door Monument Vandekerckhove een proefputtenonderzoek (ID 218344) uitgevoerd waarbij mogelijke resten van het klooster van de geschoeide karmelietessen en mogelijk oudere restanten werden aangetroffen. Omwille hiervan werd een werfbegeleiding opgelegd. Tijdens deze werfbegeleiding werden bijkomende muurresten van de klooster aangetroffen.²⁰

Ook binnen de eerste stadsomwalling liggen verschillende CAI locaties. Zo werd ten zuidwesten van het projectgebied een vooronderzoek in de vorm van proefputten (ID 983240) uitgevoerd. Hierbij werden archeologische restanten van de late middeleeuwen tot de nieuwe tijd aangetroffen. Zo werden er verschillende kuilen en ophogingslagen aangetroffen die getuigen van verschillende gebruiksfasen. Er werd dan ook een opgraving geadviseerd.²¹

Ook werd ten zuidwesten van het projectgebied een religieuze medaille van Sint-Job aangetroffen (ID 162522).

Ten westen van het projectgebied ligt een terrein dat werd opgegraven ter hoogte van een 18^e-eeuwse kazerne (ID 1999). In de 17^e eeuw stond hier het College de Bay voor theologiestudenten. Tijdens de opgraving werd bovendien een laatmiddeleeuwse pottenbakkersoven aangetroffen.²²

Ten noordwesten van het projectgebied liggen twee zones waar een controle der werken werd uitgevoerd. De CAI locatie met ID 150562 omvat enkele funderingsmuren en een afvalkuil terwijl tijdens de twee werfbegeleiding (ID 150775) restanten van een 14^e -eeuws huis genaamd de Horen (kelders met tongewelf) werd aangetroffen.

Tijdens een proefputtenonderzoek in de tuin van het Savoyecollege (ID 150553) werden enkele bijgebouwen aangetroffen.

Als laatste staat ten oosten van het projectgebied een toevalsvondst gekarteerd (ID 150670). Het gaat om het voormalige klooster van de Clarissen waar een Romeinse sesterius van Keizer Antoninus Pius (138-161) werd gevonden.

Ook werd er in de directe omgeving een archeologienota geschreven door KU Leuven Onderzoeksgroep Archeologie ter hoogte van het gebouw De Valk. Hier werd geen verder onderzoek geadviseerd aangezien de impact van de geplande werken beperkt ging blijven.²³

1.2.3.2 Gebieden “geen archeologisch erfgoed”

Er staan geen zones aangeduid op de GGA (gebieden geen archeologie) waar geen archeologie meer wordt verwacht.

1.2.3.3 Beschermdde archeologische sites

Er bevinden zich geen beschermdde archeologische sites binnen de begrenzing of in de directe omgeving van het projectgebied. Wel staan er verschillende monumenten en bouwkundig erfgoed

²⁰ Apers & Devroe 2017.

²¹ Schellekens e.a. 2021.

²² De Gryse & Ooms 2007.

²³ Vanmontfort 2016.

aangeduid. Het gaat hier voornamelijk om verschillende burgerhuizen/herenhuizen en zullen hier niet afzonderlijk besproken worden. Naast de woningen staat ook het gebouw De Valk en de Centrale Bibliotheek van de KU Leuven aangeduid.

Wel is het hoekpand op het projectgebied op het kruispunt van de Blijde-Inkomststraat en de Ravenstraat vastgesteld bouwkundig erfgoed omwille van de architecturale en historische waarde. Het gaat om een ontwerp van architect Fr. Vandeput en omvat een vrijstaand enkelhuis met twee bouwlagen. De begane grond is gedeeltelijk verhoogd overeenkomstig de straathelling. De woning heeft twee traveeën onder een mansardedak en er werd een stalling en remise ingeplant aan de binnenplaats.²⁴

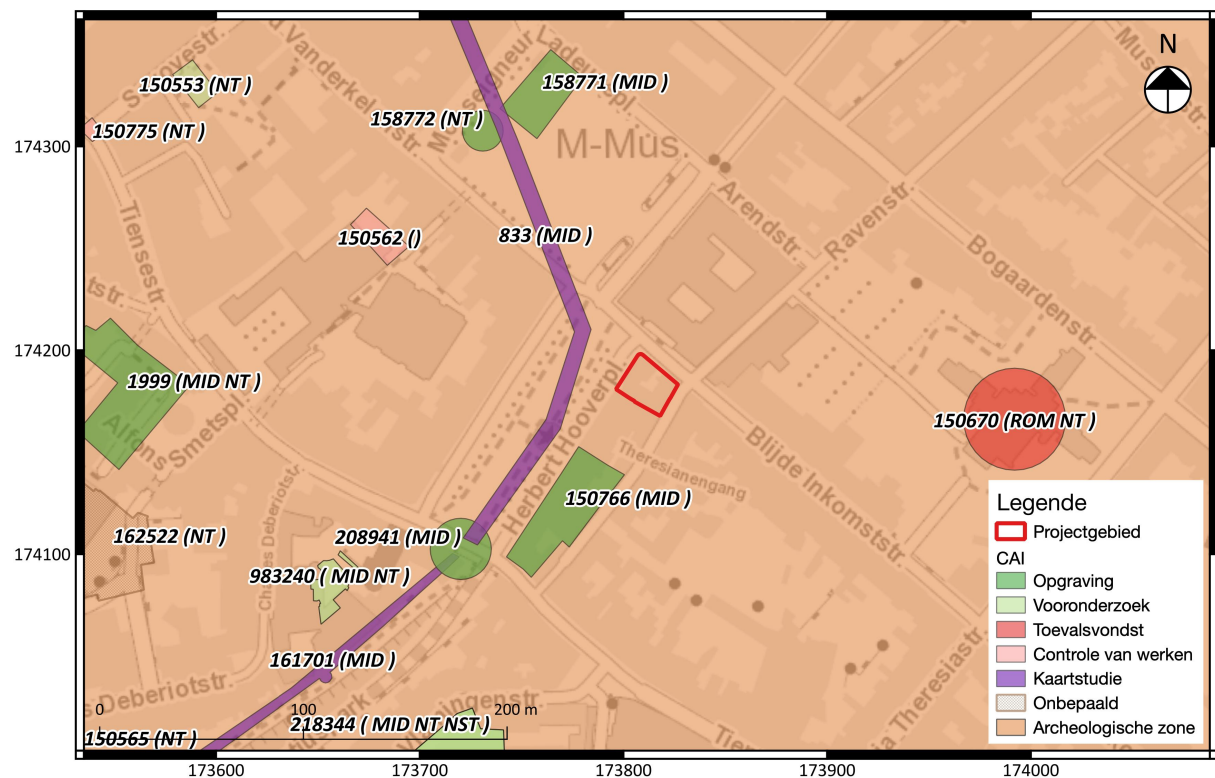

Fig. 1.47: Uittreksel uit de CAI met aanduiding van het projectgebied en de archeologische voorkennis in de directe omgeving.

²⁴ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/72618>

hoekpand op het kruispunt van de Blijde-Inkomststraat en de Ravenstraat vastgesteld bouwkundig erfgoed. De kans op kennisvermeerdering vanaf de middeleeuwen kan dus als hoog worden ingeschat. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat het projectgebied grotendeels is bebouwd. Bovendien is een deel van deze bebouwing ook onderkelderd. Dit zal een negatieve impact gehad hebben op het archeologisch bestand. Ook is op het DHM II (fig. 1.18) te zien dat er een zeer scherp niveauverschil aanwezig is op het terrein. Dit doet vermoeden dat het reliëf in het verleden reeds door de mens is aangepast geweest. Ook werd tijdens de opgraving op het Herbert Hooverplein duidelijk dat de archeologische restanten hier zeer ondiep aanwezig waren (30 à 40 cm onder het maaiveld). Bovendien werd in het zuidwesten van het opgravingsterrein de C-horizont zeer ondiep aangetroffen, net onder de pleinverharding. Dit was het gevolg van de grondige nivellering en afgraving van de stadswal. Het Herbert Hooverplein is echter op de locatie van de eerste stadsmuur van Leuven gelegen. Aangezien het huidige projectgebied net buiten de stadsmuur is gelegen, kan niet met zekerheid besloten worden dat ook deze zone is afgegraven geweest. Indien dit wel het geval is, zal de huidige bebouwing hoogstwaarschijnlijk eventueel aanwezige archeologische waarden verstoord hebben.

Er kan dus besloten worden dat het terrein mogelijk grotendeels is verstoord door de huidige bebouwing en mogelijk ook door de nivellering en afgraving van de stadswal. Een landschappelijk profielputtenonderzoek kan de huidige bodemopbouw nagaan en kan controleren in hoeverre (recente) menselijke activiteiten de ondergrond hebben verstoord.

1.2.5 Synthese

Het bureauonderzoek heeft aangetoond dat er een archeologisch verwachting bestaat voor (pre)historische archeologische waarden, voornamelijk uit de middeleeuwen en de nieuwe tijd. Het terrein kan echter grotendeels verstoord zijn. Een bijkomend landschappelijk profielputtenonderzoek kan de huidige bodemopbouw nagaan en kan controleren in hoeverre (recente) menselijke activiteiten de ondergrond hebben verstoord.

Kan de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende gestaafd worden?

De afwezigheid van een archeologische site kan niet afdoende gestaafd worden. Een landschappelijk profielputtenonderzoek kan nagaan in hoeverre het terrein in het verleden is verstoord.

Zijn er archeologische relevante sites aanwezig?

Er zijn geen indicaties aangetroffen voor de aanwezigheid van gekende of verwachte archeologische relevante sites.

Wat is het wetenschappelijk potentieel van de aanwezige sites?

Voor de historiek en landgebruik binnen de historische stadskern van Leuven zou een opgraving van groot wetenschappelijk belang kunnen zijn aangezien het terrein is gelegen in een archeologische zone. Wel moet hierbij opgemerkt worden dat de huidige bebouwing mogelijk de archeologische waarden heeft verstoord. Ook toont het DHM II dat mogelijk het reliëf in het verleden reeds door de mens is aangepast geweest. De opgraving die op het Herbert Hooverplein werd uitgevoerd, heeft aangetoond dat ter hoogte van de stadswal het terrein grondig genivelleerd en afgegraven is geweest. Aangezien het huidige projectgebied net buiten de eerste stadsmuur is gelegen, kan echter niet met zekerheid besloten worden of deze nivellering en afgraving ook op dit terrein heeft plaatsgevonden. Een landschappelijk profielputtenonderzoek kan de bodemopbouw van het terrein controleren en kan nagaan in hoeverre het terrein in het verleden is verstoord.

Moeten er bijkomende maatregelen genomen worden omwille van eventuele aanwezige sites?

Niet van toepassing.

Maak een plan van aanpak op voor een eventueel vervolgonderzoek.

Het terrein is mogelijk grotendeels verstoord door de huidige bebouwing en mogelijk ook door de nivellering en afgraving van de stadswal. Een landschappelijk profielputtenonderzoek zal kunnen controleren in hoeverre het terrein reeds is verstoord.

Kunnen maatregelen voorgesteld worden voor een eventueel behoud in situ van een aanwezige archeologische site? Hoe kunnen deze maatregelen afgedwongen en gecontroleerd worden?

Er zal een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen worden aangevraagd voor de bouw van nieuwe studio's en studentenkamers met een maximale verstoringsdiepte tussen ca. 110 cm en 192 cm onder het maaiveld. Ook wordt er een handelsruimte voorzien op het gelijkvloers die deels onderkelderd is (-336 cm onder maaiveld). Enkel de liftkoker heeft een diepere verstoringsdiepte van ca. 446 cm onder het maaiveld. Het niet laten doorgaan van deze werken is geen optie.

Uit de data van het bureauonderzoek kan worden opgemaakt dat het terrein op een interessante locatie is gelegen voor het aantreffen van historische archeologische waarden. Het terrein is echter mogelijk grotendeels verstoord door (recente) menselijke activiteiten. In eerste instantie zal een landschappelijk profielputtenonderzoek worden uitgevoerd om op basis van de resultaten van dit onderzoek het verdere verloop van het archeologische traject te gaan bepalen. Aangezien het projectgebied nog volledig bebouwd is, is het onmogelijk het profielputtenonderzoek op dit moment uit te voeren en zal een programma van maatregelen in uitgesteld traject opgesteld worden. Enkel de bovengrondse bebouwing mag gesloopt worden. De vloerplaten en verharding worden met de nodige omzichtigheid weggehaald. Ondergrondse structuren moeten blijven steken dit ter bescherming van het archeologisch niveau.

Het procesverloop rondom de afwegingen van verder vooronderzoek voor dit onderzoeksterrein na afronding van het bureauonderzoek, staat samenvattend gevisualiseerd in fig. 1.49.

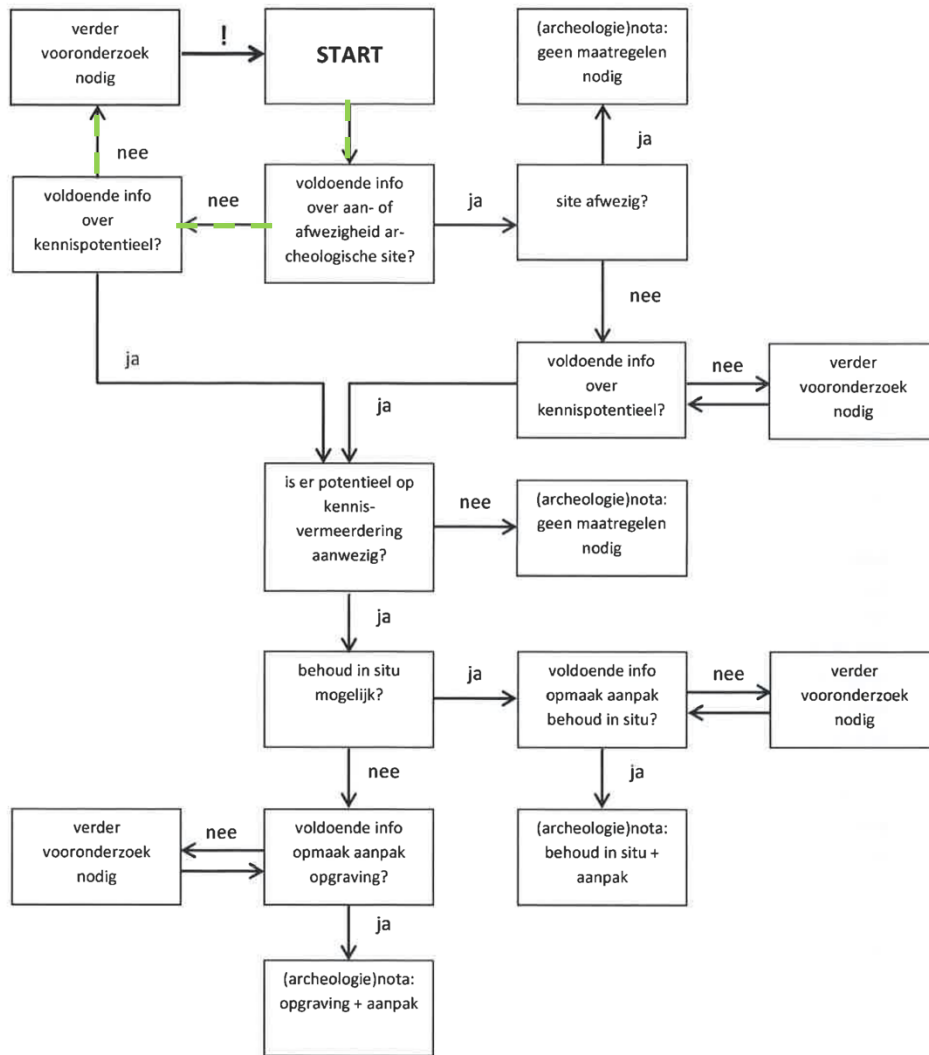

Fig. 1.49: Procesverloop voor het projectgebied (= groen) gevisualiseerd binnen de beslissingsboom bij de afweging over de noodzaak tot verder vooronderzoek (Bron afbeelding: Code Goede Praktijk 5.2, p. 32).

Bibliografie

Literatuur:

ANTROP M., VAN EETVELDE V., JANNSENS J., MARTENS I. & VAN DAMME S. 2002. "Traditionele Landschappen Vlaanderen – overzicht". Gent: Universiteit Gent.

APERS T. & DEVROE A. 2017. "Nota. Leuven Booghuys (prov. Vlaams-Brabant". Gent : Monument Vandekerckhove nv.

COLEN C., DE CLERCK M. & VERBEECK M. 1989. "Het archeologisch onderzoek van het Mgr. Ladeuzeplein te Leuven (deel 1). In: *De Brabantse Folklore*.

DE GRUYSE J. & OOMS J. 2007. "Archeologisch onderzoek op het A. Smetsplein (Leuven). Damme: Ruben Willaert bvba.

HUYGE D. & VERMEERSCH P.M. 1980. "De voorgeschiedenis van een Stadsgewest". In van Uytven R. (red.) *Arca Lovaniensis: Leuven "De beste stad van Brabant". Deel 1: De geschiedenis van het stadsgewest Leuven tot omstreeks 1600*. Leuven: Vrienden Stedelijke Musea.

MERTENS J. 1980a. "De IJzertijd". *Arca Lovaniensis: Leuven "De beste stad van Brabant". Deel 1: De geschiedenis van het stadsgewest Leuven tot omstreeks 1600*. Leuven: Vrienden Stedelijke Musea.

MERTENS J. 1980b. "De Romeinse periode". *Arca Lovaniensis: Leuven "De beste stad van Brabant". Deel 1: De geschiedenis van het stadsgewest Leuven tot omstreeks 1600*. Leuven: Vrienden Stedelijke Musea.

MERTENS J. 1980c. "De Vroege Middeleeuwen". *Arca Lovaniensis: Leuven "De beste stad van Brabant". Deel 1: De geschiedenis van het stadsgewest Leuven tot omstreeks 1600*. Leuven: Vrienden Stedelijke Musea.

SHELLEKENS N., LINTEN S., VAN REMOORTER O. & VERGAUWEN B. 2021. "Nota: Leuven, Chr. Deberiotstraat 1-3". Gent: BAAC Vlaanderen.

TORFS J. A. 1899. *Gescheidenis van Leuven: van de vroegsten tijd tot op heden*. Leuven: Drukkerij Emiel Charpentier.

VAN MINGROOT E. 1980. "Het Leuvense gravenhuis". *Arca Lovaniensis: Leuven "De beste stad van Brabant". Deel 1: De geschiedenis van het stadsgewest Leuven tot omstreeks 1600*. Leuven: Vrienden Stedelijke Musea.

VANMONTFORT B. 2016. "Archeologienota: De Valk". Leuven: KU Leuven Onderzoeksgroep Archeologie.

VAN RANSBEECK L. z.d. "Archeologierapport Leuven H. Hooverplein". Leuven. 32.

Websites geraadpleegd juni 2022:

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/>

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/72618>

<https://onderzoeksbalans.onroenderfgoed.be/onderzoeksbalans/archeologie>

<https://www.britannica.com/place/Leuven>

www.dov.vlaanderen.be

www.geopunt.be